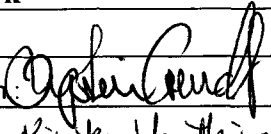

KSK-notat nr.: 61/2012 - Bakgrunn for vedtak

Søker/sak:	Meraker Kraft AS (SUS)/Gudåa kraftverk		Middelthuns gate 29
Fylke/kommune:	Nord-Trøndelag/Meråker		Postboks 5091 Majorstua 0301 OSLO
Ansvarlig:	Øystein Grundt	Sign: 	Telefon: 22 95 95 95 Telefaks: 22 95 90 00
Saksbehandler:	Kirsten Marthinsen	Sign.: 	E-post: nve@nve.no Internett: www.nve.no
Dato:	20 DES 2012		Org. nr.: NO 970 205 039 MVA
Vår ref.:	NVE 200800696-57		Bankkonto: 0827 10 14156
Sendes til:	Søker og alle som har uttalt seg til saken		

Søknad om tillatelse til å bygge Gudåa kraftverk i Meråker kommune, Nord-Trøndelag fylke

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	4
Søkers kommentar til høringsuttalelsene	19
Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse	23
Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader	35
NVEs vurdering	39
NVEs konklusjon	49

Sammendrag

Søknaden gjelder tillatelse etter § 8 i vannressursloven til bygging av Gudåa kraftverk og behandles i henhold til reglene i kap. 3 i samme lov.

Det omsøkte kraftverket ligger i Meråker kommune. Nedbørfeltet totalt er beregnet til 16 km². Alminnelig lavvannføring er beregnet til 0,03 m³/s og middelvannføring 1,09 m³/s. Fallhøyden er 360 meter. Kraftverket vil produsere ca. 18 GWh årlig.

Planen omfatter et kraftverk med inntak på kote 455 og kraftstasjon ved foten av Kvelvfossen. Vannveien vil bestå av en kombinasjon av tunnel i øvre del og nedgravde rør i nedre del. Det vil være behov for ca. 900 meter ny vei langs rørgata fra kraftstasjonen til tunnelpåhogget, samt opprusting av eksisterende veier og skogsveier til kraftstasjonstomta. Kraftverket er tenkt koblet opp mot eksisterende 22 kV ledning med jordkabel. Områdekonsesjoner er NTE Nett AS.

Meråker kommune er positive til utbygging. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag fraråder sterkt at det gis konsesjon til Gudåa kraftverk på grunn av samlet belastning og konsekvenser for INON. Direktoratet

for naturforvaltning anbefaler NVE å avslå søknaden om Gudåa kraftverk på grunn av samlet belastning og konsekvenser for landskap og INON. Sametinget mener det kan finnes ukjente samiske kulturminner i prosjektområdet. De ber NVE vurdere den samlede belastningen på reinbeitedistriktet og mener distriktet må involveres i planlegging av anleggsarbeid. Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag ber NVE vurdere den samlede belastningen på reinbeitedistriktet og mener distriktet må involveres i planlegging av anleggsarbeid. De frykter at vei vil gi økt forstyrrelse i området. Essand reinbeitedistrikt mener tiltaket kan være akseptabelt på visse vilkår. De opplyser om at tiltaksområdet er viktig reinbeiteland. Forum for natur og friluftsliv i Nord-Trøndelag i samarbeid med Nord-Trøndelag Turistforening, Norges Jeger og Fiskeforbund i Nord-Trøndelag og Norsk Ornitologisk Forening i Nord-Trøndelag er negative til bygging av Gudåa kraftverk. De mener det er viktig å se de fire (nå tre, Reinåa, Gudåa og Sagelva kraftverk. NVEs anm.) planlagte utbyggingene langs Stjørdalsvassdraget samlet, og peker på at Stjørdalsvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag som allerede har flere reguleringer og dermed er sårbart for ytterligere tekniske inngrep. Stjørdal Jeger- og Fiskerforening og Meraker Jæger- og Fiskerforening er negative til bygging av Gudåa kraftverk. De mener tiltakene som er planlagt langs Stjørdalsvassdraget vil skade villaksen i nasjonalt laksevassdrag, og at tålegrensen for vassdraget i form av vassdragsreguleringer allerede er overskredet. Naturvernforbundet i Stjørdal og Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag er negative til Gudåa kraftverk. De mener landskapet, bekkekløfta og reindriften vil bli negativt påvirket, at tiltaket vil føre til uakseptable tap av INON-arealer og at tiltaket kan få negative konsekvenser for villaks og sjøørret. Naturvernforbundene peker også på mulige samlede effekter på biologisk mangfold. Even Hatlelid Mortensen er negativ til Gudåa kraftverk. Mortensen mener at Gudåa og Reinåa er elver det er spesielt viktig å ta vare på; som landskapselementer, på grunn av verdien for biologisk mangfold og på grunn av områdets urørte preg. Han peker også på den samlede belastningen på Stjørdalsvassdraget. Geoff McDonald ber NVE se på den samlede effekten av utbygging i fire (nå tre, Reinåa, Gudåa og Sagelva kraftverk. NVEs anm.) sideelver til Stjørdalsvassdraget. Det gjelder både med hensyn til tiltakenes virkning på biologisk mangfold, landskap og friluftsliv. Han mener at det urørte landskapet og naturopplevelsen man kan få langs de omsøkte elvene ikke kommer godt nok fram og ikke er tillagt nok vekt i verdivurderingen.

Produksjonen i Gudåa kraftverk er i en størrelsesorden som er vanlig for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De to siste årene har NVE klarert om lag 1,3 TWh ny energi fra småkraftverk. De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. NVE mener at så lenge disse interessene ikke er av svært stor verdi eller de samlede ulempene blir svært store, eller at de kan avbøtes i tilstrekkelig grad gjennom vilkår, så kan det gis konsesjon til tiltaket. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

NVE har i sitt vedtak lagt stor vekt på samlet belastning generelt, og for biologisk mangfold spesielt, samt landskap og INON i området. Konsekvensene for reindrift og brukerinteresser er også tillagt noe vekt.

Vi mener den samlede belastningen på særlig øvre del av Stjørdalsvassdraget er stor. Når det gjelder den samlede belastningen på bekkekløfter i kommunene Stjørdal og Meråker mener NVE at utbygging av både Reinåa og Gudåa vil være i strid med naturmangfoldloven § 4. Av kløftene i Reinåa og Gudåa, som begge er registrert med lokal verdi, mener vi at Gudåa fyller flere funksjoner og er viktigst å ta vare på. Kløfta i Gudåa etter NVEs vurdering også et viktig og særpreget landskapselement, og vi mener fraføring av vann vil ha stor negativ betydning for dette landskapselementet. Bygging av Gudåa kraftverk vil i tillegg medføre tap av villmarkspregede naturområder i nasjonalpark.

Vi kan ikke se at de foreslåtte avbøtende tiltakene i tilstrekkelig grad og med stor nok sikkerhet vil ivareta verdiene som er knyttet til vassdraget. Vi mener derfor tiltaket er i strid med OEDs retningslinjer. Selv om tiltaket vil gi positive virkninger gjennom noe økt kraftproduksjon og lokal verdiskaping, mener NVE at disse fordelene ikke oppveier de nevnte ulempene.

NVEs konklusjon

NVE mener at ulempen ved bygging av Gudåa kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Meraker Kraft AS (SUS), datert 3.9.2010:

Meraker Kraft AS søker herved om følgende tillatelser:

"1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- Å bygge Gudåa kraftverk i samsvar med planene beskrevet i vedlagte saksdokumenter*

2. Etter energiloven:

- bygging og drift av Gudåa kraftverk, med tilhørende koplingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden."*

Gudåa kraftverk, hoveddata		
TILSIG		Hovedalternativ
Nedbørfelt	km ²	16,1
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	34,5
Spesifikk avrenning	l/s/km ²	67,9
Middelvannføring	m ³ /s	1,09
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,03
5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	0,08
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³ /s	0,03
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	455
Avløp	moh.	95
Lengde på berørt elvestrekning	km	2,2
Brutto fallhøyde	m	360
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,796
Slukeevne, maks	m ³ /s	2,2
Slukeevne, min	m ³ /s	0,1-0,2
Tilløpsrør, diameter	mm	1000
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1950
Installert effekt, maks	MW	6,7
Brukstid	timer	2000
MAGASIN		
Magasinvolum	mill. m ³	-
HRV	moh.	-
LRV	moh.	-

PRODUKSJON

Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	5,8
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	12,6
Produksjon, årlig middel	GWh	18,4

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	46,5
Utbyggingspris	kr/kWh	2,53

Gudåa kraftverk, elektriske anlegg

GENERATOR

Ytelse	MVA	7,2
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	7,2
Omsetning	kV/kV	6,6

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	Km	0,3
Nominell spenning	kV	22
Luftlinje el. jordkabel		jordkabel

Høring og distriktsbehandling

NVE har mottatt følgende høringsuttalelser til søknaden:

Meråker kommune har i kommunestyremøte den 29.11.2010 vedtatt følgende:

”(…)

- Meråker kommune har vurdert søknad om konsesjon for utbygging av Gudåa kraftverk.
- Meråker kommune ser positivt på en utbygging som omsøkt.”

Fra saksutredningen refererer vi følgende:

”På et generelt grunnlag anses beslutningsgrunnlaget å være for dårlig. Det savnes en vurdering av behovet for permanent vei til inntaksdammen. En eventuell permanent vei er vesentlig for virkningene av tiltaket. Da bør også behovet være godt dokumentert. Med dagens teknologiske og transportmessige muligheter bør det finnes alternativer til permanent vei. Disse må i det minste vurderes.

Videre er influensområdet i forhold til landskap og friluftsliv ikke vurdert. Dette er en grunnleggende mangel, som fører til at temaene ikke kan anses tilstrekkelig utredet.

Friluftsliv

Verdivurdering

Søkers vurdering:

”Til selve Gudå har det tidligere vært drevet noe fiske etter sjøaure. Fisket er ikke organisert og det er noe usikkert i hvor stor grad og om dette fisket blir benyttet lenger (Jakob Haugen, pers.medd.). Det går en merket sti over til Gudåsetran og videre opp mot Skarvan og Roltdalen

nasjonalpark. Stien er relativt mye brukt sommerstid og benyttes som snøscootertrase om vinteren (Tore Kvalø, pers. medd.). Med unntak av der stien krysser elva helt nede kommer den ikke i kontakt med elva før et godt stykke opp i vassdraget, og langt ovenfor influensområdet for det planlagte tiltaket. Området rundt Gudåa inngår i et større jaktområde, og det er jaktkort både på småvilt og storvilt. Småviltjakten er i hovedsak rettet mot rype, og drives i stor grad i fjellområdene ovenfor tiltaksområdet. I liene lenger ned foregår det noe skogsfugljakt, her drives også litt elgjakt. Brukerinteressene i influensområdet vurderes å ha liten til middels verdi.”

Med bakgrunn i at influensområdet ikke er vurdert, vil det på generell basis være vanskelig å vurdere verdiene for friluftslivet. Det er gjort en generell betraktning av bruken av området. Det mangler en vurdering av opplevelseskvalitetene, og vurderingene av eksisterende bruk og brukere er veldig overfladisk.

I forhold til friluftsliv er områdets relativt dårlige tilgjengelighet og liten grad av inngrep en spesiell opplevelseskvalitet. Villmarksfølelse er kanskje et dekkende begrep. Dårlig tilgjengelighet gir også muligheter for å jakte i et område med lavere jegeretetthet. For innenbygdsboende og tilreisende som ønsker å jakte med hund er slike områder begrenset. Totalt sett er verdien av området for friluftslivet dårlig utredet.

Virkninger

Søkers vurdering:

”Tiltaket ventes ikke på sikt å få negative virkninger for friluftsinnteresser i området. I anleggsperioden kan elg og rype sky området og dette kan påvirke jaktmulighetene i en kort periode, men siden anleggsperioden er begrenset i tid vurderes ikke støy og trafikk å ha negativ virkning på jaktmulighetene i området. De fysiske inngrepene vil ikke være av en slik art at det påvirker mulighetene for utøvelse av friluftsliv. Eventuelle virkninger er knyttet til opplevelsesverdien av området. Etablering av vei vil øke tilgjengeligheten til området, både i forbindelse med fotturer og jakt, samtidig vil inngrepet bli mer tydelig og kan for enkelte virke negativt på opplevelsesverdien av området. Samlet sett har tiltaket ingen til liten negativ virkning på brukerinteressene.”

Når friluftslivsverdiene i området er dårlig utredet, vil det være umulig å vurdere virkningene av tiltaket. Tiltaket medfører at områdets spesielle kvaliteter reduseres betydelig. Det kan argumenteres med at bomvei begrenser konsekvensene. Det er likevel slik at eier av veien kan gi enkelte enkeltbrukere tilgang til veien. For de som da ønsker å gå inn i området vil det være stor usikkerhet knyttet til om grunneier har tillatt dette, og i hvilket omfang. I tillegg vil tilgjengeligheten til fots bedres, og bruken av området øke som en følge av dette. Et annet moment er allmennhetens adgang til småviltjakt. En permanent vei vil gjøre området mer attraktivt for eksklusivt salg av småviltjakta.

Konsekvenser

Søkers vurdering:

”Liten til middels verdi og ingen til liten negativ virkning gir ubetydelig til liten negativ konsekvens (0/-).”

Med manglende vurderinger i forhold til verdier og virkninger, blir det umulig å vurdere konsekvensene.

Landskap

Verdivurdering

Søkers vurdering:

"Nedre del av tiltaksområdet ligger i landskapsregionen Dal- og fjellbygdene i Trøndelag, mens øvre del hører til Lågfjellet i Sør-Norge (Puschman 2004). Tiltaksområdet ligger i et landskap med avrundede former, uten landskapsmessige blikkfang. Siden elva renner gjennom skog i dalsidene, er den synlig fra en nokså liten synsvinkel nede i dalbunnen. Går en langs elva, er denne imidlertid et viktig landskapselement. Enkelte fosser finnes i området, men elven er såpass liten at de store inntrykkene mangler. Størst inntryksstyrke gir kanskje det markerte gjelet et par km oppe i elva. Alt i alt vurderes landskapet langs Gudåa å representere det typiske landskapet i regionen, klasse B1, uten store inngrep. Landskapet har normalt gode kvaliteter, med middels mangfold og inntryksstyrke. På grunnlag av dette vurderes verdien som middels."

Konsesjonssøknaden mangler en vurdering av influensområdets utstrekning i forhold til landskap og friluftsliv. Det savnes en vurdering av hvilke landskapsrom som berøres av tiltaket, og verdien av disse.

På grunn av manglende vurdering av influensområde og verdier anses ikke virkningen og konsekvensene for landskapsverdiene som tilstrekkelig utredet.

Naturverninteresser

Verdivurdering naturverninteresser

Konsesjonssøknaden mangler en vurdering av influensområdets utstrekning i forhold til landskap og friluftsliv. En slik vurdering vil sannsynligvis vise at virkningen av tiltaket for friluftslivet vil nå inn i deler av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Det vil si at det innenfor influensområdet forekommer naturverninteresser av nasjonal verdi.

Virkninger og konsekvenser for naturverninteressene er ikke utredet.

Biologisk mangfold

Det vises til uttalelsen fra fylkesmannen. Denne vurderingen støttes. Når det gjelder forholdet til anadrom laksefisk støttes vurderingen fra Direktoratet for naturforvaltning.

Landbruk

Det savnes en vurdering knyttet til veiens og rørgatens ledeeffekt for beitedyr, og eventuelle konsekvenser av dette. Dersom det oppstår en ledeeffekt for beitedyr, vil nye konflikter knyttet til innmark, jernbane og vei kunne oppstå.

Konklusjon

For å kunne ta endelig stilling til saken, bør det foreligge et bedre faktagrunnlag. Det bes derfor om at NVE pålegger søker å utrede flere tema nærmere.

Det ønskes en nærmere utredning av;

- *Behovet for permanent vei.*
- *Influensområdet i forhold til landskap og friluftsliv.*

I henhold til vurderingene ovenfor, ønskes også en nærmere utredning av temaene;

- *Friluftsliv*
- *Landskap*
- *Naturverninteresser*
- *Biologisk mangfold*

- Landbruk"

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag uttalte følgende i brev den 7.10.2010:

"Fylkesmannen vil innledningsvis påpeke at ny Lov om forvaltning av naturens mangfold (Naturmangfoldloven) av 01.07.2009 er et sentralt regelverk som setter klare føringer for forhold som berører miljøforhold og biologisk mangfold.

Fylkesmannen finner imidlertid ikke at dette lovgrunnlaget er omhandlet i framlagte søknad. Dette kan skyldes at søknaden synes å være utarbeidet før Naturmangfoldloven ble vedtatt. Fylkesmannen forutsetter allikevel at Naturmangfoldloven legges til grunn ved endelig behandling av framlagte konsesjonssøknad. Fylkesmannen vil i tilknytning til loven særlig peke på §§ 7-12 som uttrykker at:

- *§7 "Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen" (Prinsipper for offentlig beslutningstaking).*
- *§8 "Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet" (Kunnskapsgrunnlaget)*
- *§9 "Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet"(Føre-var-prinsippet).*
- *§10 "En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for" (Økosystemtilnærming og samlet belastning)*
- *§11 "Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter" (Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver).*
- *§12 "For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater" (Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder).*

Små vassdrag er for tiden utsatt for et betydelig utbyggingspress over hele landet, slik også i Nord-Trøndelag. Erfaring de senere år har vist at enkeltvis innebærer slike prosjekt sjelden store nok miljøkonflikter til at NVE avslår konsesjon. Dette kan i neste omgang medføre en "bit for bit- utbygging" med betydelige og uoversiktlige negative miljøkonsekvenser.

På denne bakgrunn er det viktig at det foreligger et beslutningsgrunnlag som er tilfredsstillende for vurdering av de miljømessige konsekvenser av omsøkte utbygging. Dette forutsetter at miljøundersøkelsene gjennomføres på en grundig og systematisk måte.

Av de miljøinteresser som erfaringsmessig blir mest berørt ved småkraftutbygging er bl.a. vannfugl/vanntilknyttede fuglearter. Kunnskap om forekomster av disse artene er derfor helt sentralt for vurderinger av konsekvenser en mulig vannkraftutbygging vil kunne medføre.

Fylkesmannen ser derfor med bekymring og en viss undring at det for flere framlagte kraftverkssøknader/-revisjoner de senere år er et gjentakende problem at miljøundersøkelser på flere fagfelt, særlig ornitologiske registreringer, synes å være gjennomført på en svært overfladisk og usystematisk måte, både mht. metoder og tidsrom.

For omsøkte Gudåa kraftverk registreres at det bl.a. for fuglefauna, flora og naturtyper kun er gjennomført en dagsbefaring svært seint i sesongen (11. okt. -06), noe som faglig sett må vurderes å være for seint til å kunne kartlegge relevante forekomster både for fugl, flora og naturtyper på en tilfredsstillende måte.

I konsesjonssøknadens vedlagte konsekvensvurdering (s.36) uttales bl.a. i forhold til befaringsdato: "Dette er ikke for seint for vurdering av moser og lav, men noe seint for karplanter og naturtyper"

Etter Fylkesmannens vurdering beskriver dette forholdet også noe av miljørapportens svakhet som et faglig beslutningsgrunnlag i en høringsuttalelse og konstaterer at det for omsøkte Gudåa kraftverk ikke er gjennomført undersøkelser for fuglefauna, flora og naturtyper som er godt nok som beslutningsgrunnlag for en høringsuttalelse.

Videre konstateres at det ikke synes å være gjennomført undersøkelser for mulig forekomst av elvemusling og ål. Vi vil her presisere at disse artene er viet spesiell oppmerksomhet i NVE's veileder nr.3 2009.

(...)

Konklusjon

Fylkesmannen konstaterer at det for framlagte søknad for Gudåa kraftverk ikke foreligger et faglig tilfredsstillende beslutningsgrunnlag som gjør at Fylkesmannen kan avgi høringsuttalelse. For at Fylkesmannen skal kunne gi en endelig høringsuttalelse må det gjennomføres tilleggsundersøkelser for følgende tema:

- Ornitologiske undersøkelser av vanntilknyttede fuglearter på en tid av året (medio mai - primo juli) som gjør at aktuelle arter kan registreres på en faglig forsvarlig måte.*
- Botaniske undersøkelser i berørt område på en tid av året som gjør at karplanter og naturtyper kan registreres på en faglig forsvarlig måte.*

videre:

- Undersøkelse for å avklare mulig forekomst av elvemusling på berørt elvestrekning.*
- Undersøkelse for å avklare mulig forekomst av ål på berørt elvestrekning."*

Direktoratet for naturforvaltning uttalte i brev den 28.10.2010:

"(...)

DNs vurdering

DN viser i første omgang til Fylkesmannen i Nord-Trøndelags vurdering av saken. Fylkesmannen har valgt ikke å avgi uttalelse med bakgrunn i at det savnes en forankring i Naturmangfoldloven og videre at kvaliteten på grunnlagsdataene for kartlegging av biologisk mangfold vurderes å være for dårlig. Når det gjelder Naturmangfoldloven trekkes spesielt §§ 7-12 fram. Fylkesmannen ber om at paragrafene, til tross for at de ikke er omtalt i søknadene, legges til grunn ved endelig behandling av søknadene. For biologisk mangfold er det spesielt tidsrommet for gjennomføringen av feltregistreringene og da med utgangspunkt i ornitologi,

karplanter og naturtyper det reageres på. Feltarbeidet for Sagelva, Reinåa og Gudåa er gjennomført langt etter hekkesesong/den aktive perioden for fugl og for seint i forhold til vekstsesong for planter (medio oktober). I tillegg etterlyses en nærmere utsjekk av arter som elvemusling og ål. Det vises her til NVEs veileder for kartlegging og dokumentasjon av biologisk mangfold.

DN støtter Fylkesmannen i disse vurderingene. Riktig tidspunkt for feltregistreringer er helt avgjørende for å oppnå et faglig forsvarlig beslutningsgrunnlag. I ovennevnte veileder fra NVE er da også dette presisert ved at det bl.a. heter at "kartlegging av naturtyper skal foregå i vekstsesongen når vegetasjon og interessante arter lar seg identifisere i felt". Videre for fugl og pattedyr heter det at "Arter som kan påvirkes av kraftledninger, vannveier, anleggsarbeid og økt ferdsel, for eksempel rovfugler, omtales". DN ser det da som en selvfølge at slike undersøkelser gjennomføres på en tid på året da trekkfuglene fortsatt er til stede. Det å basere seg på data i eksisterende databaser, vil i svært mange tilfeller kunne bli for mangelfullt. Tilstrekkelig kunnskap som beslutningsgrunnlag framheves bl.a. i Naturmangfoldloven § 8.

Når det gjelder det akvatiske miljø registrerer DN at elvemusling er nevnt i fiskeundersøkelsene i Mølska og ål i Gudåa, men ikke i de andre rapportene. Som Fylkesmannen nevner skal disse i henhold til veilederen ha spesiell fokus og bør nevnes og ev. "sjekkes ut av saken". Videre registrerer DN at det ikke er planlagt minstevannføring i Reinåa på vinteren. I henhold til NVE veilederen skal bunndyrfaunaen med vekt på rødlistearter da vurderes. Dette er, så vidt vi kan se, ikke gjennomført.

Samtidig registrerer DN at biologisk mangfold-undersøkelsene er gjennomført og trolig rapportert før siste versjon av ovennevnte veileder var utarbeidet. Vi mener allikevel at siden søknadene kom etter at veilederen forelå (2010), burde denne ha vært lagt til grunn. Beslutningsgrunnlaget knyttet til ornitologi, karplanter og naturtyper burde uansett ha vært bedre ivarettatt.

På tross av ovennevnte ønsker DN allikevel å avgi en uttalelse i saken. I småkraftsaker kommer DN som regel inn som høringspart når planlagte tiltak berører nasjonale laksevassdrag. Vår uttalelse vil også i disse sakene ta utgangspunkt i dette og vil i liten grad berøre andre tema ut over det som allerede er nevnt rundt Fylkesmannens vurderinger.

Først av alt ser DN det som positivt at NVE har valgt å sende ut de fire prosjektene samtidig, slik at man får anledning til å se søknadene og prosjektene i sammenheng. DN registrer også at NVE har gitt søker av Gudåa kraftverk krav om tilleggsundersøkelser knyttet til fisk. Dette er positivt og signaliserer at anadrome fiskebestander og ordningen med nasjonale laksevassdrag tas på alvor.

I henhold til St. prp. 32 (2006-2007) Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefforder kap. 6, tabell 6.1. Beskyttelsesregime for nasjonale laksevassdrag, heter det at: "Tiltaket kan ikke gjennomføres når det fører til endring av naturlig vannføring, vanntemperatur, vannkvalitet eller vandringsforhold på lakseførende strekning som er av nevneverdig negativ betydning på laksen". DN ønsker i prinsippet å signalisere en streng holdning til kraftutbygging i nasjonale laksevassdrag og har følgelig gjennomgått de innsendte søknadene med dette utgangspunktet. DN har også, i tilknytning til saksbehandlingen, vært på en kort befaring av de anadrome strekningene (18.10.2010).

Etter en gjennomgang av de vedlagte fiskeundersøkelsene og ved egen besiktigelse under befaringa, er Mølska, Gudåa og Renåa, i prioritert rekkefølge, vurdert som de viktigste av de

fire vassdragene med tanke på verdi for anadrom fisk. Sagelva har relativt stort fall helt ned til samløpet med Stjørdalselva og vurderes ikke å inneha noen produksjonsstrekning av betydning.

(...)

Gudåa

Anadrom strekning i Gudåa er gjennom elfiskeundersøkelsene anslått til å være ca. 600 m (Kvennfossen — samløp Stjørdalselva). Utløpet av kraftstasjonen er tenkt plassert ca. 90 meter ovenfor øvre oppvandringshinder og hele den anadrome strekningen vil følgelig bli liggende nedenfor den fraførte strekningen. I og med at kraftverket skal være tilsigstyrt vil anadrom fisk dermed først og fremst kunne bli negativt påvirket av tiltaket gjennom brå vannstandsvariasjoner og eventuell gassovermetning. Når det gjelder førstnevnte er det i tilleggundersøkelsene for fisk vurdert ikke å være nødvendig å installere omløpsventil som følge av at tettheten av fisk er såpass lav og at verdien for laks og ørret dermed er satt til å være lav. DN vil imidlertid påpeke, som for Mølska, at produksjonen av spesielt laks, men også sjørøret, vil kunne variere mye mellom år (jf mengde smålaks) og at en rundes elfiskeundersøkelse ikke nødvendigvis kan konkludere med at vassdraget ikke vil kunne ha verdi som produksjonslokalitet. DN mener følgelig at det også i Gudåa, og da i lys av at prosjektet ligger i et nasjonalt laksevassdrag, må stilles krav om omløpsventil for å forhindre skade på fisk på anadrom strekning ved eventuelt utfall. Likeledes må opp og nedkjøringer foretas så skånsomt som mulig. Når det gjelder potensiell gassovermetning tilsier kunnskapsmangelen på dette området at det er vanskelig å vite om vannet vil "lufte seg" på den knappe 100 m lange elvestrengen før vannet når anadrom strekning. For å være på den sikre siden mener vi allikevel at det bør stilles krav til at anlegget bygges på en slik måte at gassovermetning unngås.

I fagrapporten for fisk nevnes forlenging av den anadrome strekningen gjennom tilrettelegging for oppvandring gjennom Kvernfossen som et aktuelt avbøtende tiltak. Dette vil kunne øke den anadrome strekningen med om lag 350 m. DN støtter i utgangspunktet dette forslaget, men er noe i tvil om effekten så lenge 260 m av dette blir liggende ovenfor kraftverksutløpet, dvs. på minstevannføringsstrekningen. For å få best mulig effekt av et slikt tiltak burde kraftstasjonen og utløpet samtidig ha vært flyttet opp til Kvelvfossen.

(...)

DN vil også påpeke at de omsøkte prosjektene berører sideelver i Stjørdalsvassdraget som alle har iøynefallende landskapselementer i form av større fossefall. I to av disse elvene (Sagelva og Reinåa) er fossene godt synlig fra viktige ferdselsårer for bil og tog (ferdselsårer mellom Norge og Sverige). Selv om fossene fortsatt vil framstå som tydelige landskapsbilder i flomsituasjoner, vil de i perioder hvor kraftverkene går for fullt og hvor tilsiget er mindre, miste sin prakt som følge av de foreslåtte reguleringene. Vi minner i så måte om at Norge har ratifisert den Europeiske Landskapsvernkonvensjonen (2004) som bl.a. har som mål å ivareta kvaliteten i landskapet. Landskapshensyn er også omtalt i flere stortingsmeldinger, bl.a. Stortingsmelding nr 29 ((1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk) der det fremgår at hensynet til estetikk og landskapsbilde skal tillegges vekt i regional planlegging. I behandlingen av søknadene bør det også med utgangspunkt i dette tas med i betraktningene at det foreligger en rekke andre søknader og planer om prosjekter i tilknytning til Stjørdalsvassdraget.

Konklusjon

DN har vurdert konsesjonssøknadene med utgangspunkt i at de fire omsøkte prosjektene alle ligger i sideelver til Stjørdalselva, som er et nasjonalt laksevassdrag. DN ønsker i

utgangspunktet å signalisere en streng holdning i saker som berører slike vassdrag. For at ikke prosjektene skal komme i nevneverdig konflikt med denne ordningen vurderes det følgelig som nødvendig at

- (...)
- *det installeres omløpsventil i alle kraftverkene, med unntak av Sagelva*
- *det innføres standardvilkår som har til hensikt å hindre gassovermetning i avløpsvannet samt å sikre skånsom opp og nedkjøring*

Dersom konsesjon gis oppfordrer DN i tillegg til at det gjennomføres årlige undersøkelser de tre første årene etter at kraftverkene er etablert for å avdekke eventuell gassovermetning og tap av fisk i områder nedenfor kraftverksutløpene.

Gitt at disse forholdene tas hensyn til vil de omsøkte kraftverksprosjektene, slik DN vurderer det, kunne gjennomføres uten å medføre nevneverdige negative påvirkninger på laks- og sjøørretbestanden i vassdraget og vurderes følgelig ikke å komme i konflikt med ordningen med nasjonale laksevassdrag. Vi presiserer samtidig at DN's vurderinger kun er gjort med bakgrunn i vassdraget som nasjonalt laksevassdrag og støtter Fylkesmannen i Nord-Trøndelags vurderinger vedrørende mangelfullt datagrunnlag innenfor enkelte tema knyttet til biologisk mangfold.

Avslutningsvis ønsker vi å minne om naturmangfoldloven § 7, som sier at prinsippene i lovens §§ 8- 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet og at denne vurderingen skal framgå av beslutningen. Vi forutsetter at en slik vurdering vil bli foretatt av NVE i forbindelse med behandlingen av søknadene."

Sametinget uttalte i brev den 21.10.2010:

"(...)

Samiske kulturminner

I Meråker kommune er det gjort flere registreringer av automatisk fredete samiske kulturminner. Det er ikke registrert automatisk fredete samiske kulturminner som kommer i direkte konflikt med det omsøkte tiltaket. Det er dog ikke foretatt noen systematiske registreringer av samiske kulturminner i det omsøkte tiltaksområdet.

Sametinget anser derfor at det kan finnes hittil uregistrerte samiske kulturminner innenfor det berørte området. Vi anser at undersøkelsesplikten, jfr. Kulturminneloven 59, ikke er oppfylt og utbyggingsområdet ikke er endelig avklart hva gjelder samiske kulturminner. Tiltaket kan ikke iverksettes før undersøkelsesplikten i henhold til 9 i Kulturminneloven er oppfylt. Dette må tiltakshaver bli gjort oppmerksom på.

Arealbruk og øvrige samiske interesser

Gudåa ligger innenfor Essand reinbeitedistrikt. Området ned mot Gudåa er spesielt mye benyttet om våren på grunn av gode lavforekomster i dette området. primært er området brukt som oksebeiteland, mens kalvingslandet ligger lenger opp i vassdraget. Det går en trekklei langs dalen sørvest for Fonnfjellet. Like utenfor nedslagsfeltet er det markert en flyttlei fra Røshaugen og sørover. I forbindelse med behandlingen av denne søknaden, i tillegg til søknadene om bygging av Reinåa, Sagelva og Mølska kraftverk i nærliggende områder, må det gjøres en vurdering av tiltakets kumulative karakter i forhold til andre gjennomførte og planlagte tiltak i utbyggingstiltakets influensområde vurderes. Der hvor reindriftsinteresser blir

berørt, skal de samlede effektene av planer og tiltak innenfor det enkelte reinbeitedistriktet vurderes.

Det er viktig at tiltakshaver holder en tett dialog med de berørte reieneierne, spesielt under anleggsarbeidet for å hindre at arbeidet vil medføre unødvendig negativ påvirkning på reinbeitedistriktet.

Oppsummering

Sametinget anser det som sannsynlig at det finnes hittil uregistrerte samiske kulturminner innenfor de berørte områdene. Undersøkelsesplikten i forhold til Kulturminnelovens § 9 anses ikke som oppfylt.

Reinbeitedistriktene må involveres i planleggingen av anleggsarbeidet slik at man unngår unødvendig belastning i forhold til reien i området.

Vi gjør oppmerksom på at denne uttalelsen kun gjelder Sametinget, og viser til egen uttalelse fra Nord-Trøndelag fylkeskommune.”

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag uttalte i brev den 13.10.2010:

”(…)

Reindriftsforvaltningen har sett på søknaden og konsekvensutredningen som følger med Tiltaket ser ikke ut til å få særlig negative konsekvenser for reindrifta på lang sikt, da rørgata blir lagt i jord og kraftverket er relativt lite. Tiltaket vil imidlertid føre til noe reduksjon av villmarkspregede områder, i og med at tiltaksområdet ligger i ytterkanten av et stort inngrepsfritt naturområde. På lang sikt vil tap av villmarkspreget natur alltid være en ulempe for reindrifta, selv om det er snakk om små områder, da uberørt natur er eksistensgrunnlaget for reindrifta. På kortere sikt, er det helst ifbm anleggsfasen at dette tiltaket vil kunne få noen virkning på reindrifta. Sprengningsarbeid, rydding av skog, veibygging mv. kan virke forstyrrende for reien i området, noe som kan medføre merarbeid for reindriftsutøverne. Reindriftsforvaltningen anbefaler derfor tiltakshaver om å ha god dialog med reindrifta under denne perioden slik at man evt. kan begrense forstyrrelsene mest mulig. Når det gjelder reindriftas bruk av området vises det til vedlagte arealbrukskart samt konsesjonssøknaden (pkt. 3.12). For detaljer rundt dette henvises det til lederen i Saanti sijte, Aslak Brandsfjell.

Av erfaring vet vi at bygging av veier inn i uberørte områder kan være starten på senere utbygginger. I tillegg vil veier ofte føre til økt trafikk innover i områdene. Reindriftsforvaltningen mener man må vurdere behovet for denne veien, og hvilke konsekvenser den kan få på lenger sikt. I dette tilfellet bør det være tilstrekkelig med en trasé til bruk av firehjuling i stedet for å anlegge ny vei.

Reindriftsforvaltningen ser ellers med stor bekymring på alle de kraftverkplanene som har dukket opp innenfor reinbeiteområdene i Sør- Trøndelag og Nord- Trøndelag. Det er et spørsmål om det burde vært laget en oversikt over eksisterende kraftverk samt nye planer, og foretatt en konsekvensutredning samlet sett. Reindrifta benytter store arealer på tvers av kommune- og fylkesgrenser, og det hadde vært interessant og sett helheten i dette og hvilke konsekvenser alle kraftverk har samlet sett på ett reinbeitedistrikt. I tillegg kommer selvsagt alle andre tiltak, som hyttebygging, nydyrking, veibygging, gjerder i utmark osv.

Reindriftsforvaltningen har ellers ingen ytterligere merknader til konsesjonssøknaden.”

Essand reinbeitedistrikt/Saanti sijte uttalte i e-post den 16.12.2010

"(...)

Tiltaksområdet til Gudåa kraftverk omfatter fysiske installasjoner og anleggsareal rundt ny vei, inntaksdammen, rørgate, kraftstasjonen og utløp fra kraftstasjon. Hele tiltaket ligger innenfor beiteområdene til Saanti sijte. I utredningen er reindriftsinteressene vurdert til å ha middels verdi. Saanti sijte kan ikke akseptere denne vurderingen da hele reinbeiteområdet er viktig for utøvelsen av reindriften.

Generelt vil tiltaket ha negativ virkning på reindriften. I anleggsperioden vil aktivitetene som iverksettes, medføre støy og uro som vil forstyrre reinen slik at den trekker ut av området. Dette vil medføre merarbeid og større kostnader for reindriftsutøverne.

Eksisterende vei i området er planlagt opprustet og forlenget for bruk som anleggsvei. Veien vil bli oppgradert til permanent kjørevei. All erfaring tilsier at veibygging inn i reinbeiteområdene medfører en økning av trafikk og ferdsel. I tillegg blir ofte slike veier brukt som argument til gjennomføring for andre formål.

I utredningen står at det ikke er samiske kulturminner i område og at tiltaket samlet sett har ingen virkning på samiske interesser. Saanti sijte kan ikke godta at det framsettes en slik påstand da det ikke er undersøkt om det finnes samiske kulturminner i området.

Planer om utbygging av småkraftverk innenfor våre beiteområder, ser reindriften på med stor bekymring. Reinbeiteområdene ligger på tvers av fylkes- og kommunegrenser og reindriften må forholde seg til helheten av alle inngrep som gjøres innenfor sine bruksområder.

Saanti sijte ber om at Sametinget kontaktes og at det iverksettes undersøkelser om det finnes samiske kulturminner i det aktuelle området. Saanti sijte må delta i dette arbeidet.

Saanti sijte ber om at det foretas en befaring i området. Ved befaringen må Nord-Trøndelag fylkeskommune og Meråker kommune delta. Videre ber Saanti sijte om at det utarbeides en oversikt over samtlige eksisterende og omsøkte småkraftverk og foretar en konsekvensutredning på bakgrunn av dette.

Avslutningsvis ber Saanti sijte om at iverksettelse av tiltaket Gudåa kraftverk stilles i bero inntil ovennevnte krav er belyst og utredet."

Forum for natur og friluftsliv i Nord-Trøndelag uttalte i brev den 19.10.2010:

"Viser til konsesjonsøknader fra Fjellkraft og Meråker Kraft AS om tillatelse til utbygging av 4 småkraftverk i henholdsvis Gudåa, Reinåa, Sagelva og Mølska tilknyttet Stjørdalsvassdraget i Meråker og Stjørdal kommuner.

(...)

Det er valgt å gi felles uttalelse for disse konsesjonssøknadene da de ligger side om side i et nasjonalt laksevassdrag, Stjørdalselva. Og til sammen vil disse utbyggingene være av en slik størrelse at det vil være naturlig å se de i sammenheng med hverandre og ikke vurdert hver for seg.

(...)

Disse 4 kraftverkene vil til sammen ha nærmere 60 GWh i årsproduksjon. På grunn av omfanget av disse 4 søknadene til sammen vil det som nevnt være naturlig å se de i sammenheng og ikke som enkeltstående prosjekt. Dette er også noe naturmangfoldloven (NML) påpeker i § 10 «en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som

økosystemet er eller vil bli utsatt for». Stjørdalselva er nasjonalt laksevassdrag, de 4 kraftverkene har utløp i dette vassdraget. Vassdraget er tidligere regulert flere ganger og det har vist seg i ettertid at dette har ført til negative miljøkonsekvenser for elva, med blant annet redusert fiske og tap av inntekter for grunneiere langs vassdraget. Tidligere reguleringer har ført til at vassdraget har redusert sommervannføring, økt vintervannføring med påfølgende reduksjon og økning av temperatur i elva. Flere kraftutbygginger vil være med på å forsterke denne trenden. På grunn av laksens og sjørretens negative bestandssituasjon vil vassdraget være ekstra sårbar ved ytterligere tekniske inngrep.

Sjørret er en fiskeart i nedgang, og truet i Stjørdalsvassdraget. Fra årets sesong er den fredet for beskatning og det jobbes med å bygge opp bestanden igjen. Sideelvene til Stjørdalselva vil være viktig i den jobben, blant annet er Gudåa og Mølska 2 viktige elver i så sammenheng. I de senere år er det kommet fram at bekker og småelver i større vassdrag har større betydning for sjørret og laks enn tidligere antatt.

Felles for alle søknadene er at befaring i forbindelse med konsekvensvurderingene er at de er foretatt på høsten. For Gudåa, Reinåa og Sagelva er befaring foretatt i oktober, dette er alt for sent for å kunne uttale seg om det biologiske mangfoldet (med unntak av moser og lav). Mange blomsterarter er avblomstret og nedvisnet, uten mulighet til gjenkjenning. Videre er det for sent på året for å kunne si noe om artssammensetningen av fugl i området. De fleste trekkfugler er begynt på trekk til vinterboplass så sent på året og det virker usannsynlig at 4 elvedaler i Stjørdalsdalføret ikke skal være leveområdet for hverken rovfugler, vadere, småfugl og andre. Særlig siden Stjørdalselva er et viktig område for fugl i Trøndelag. Eneste fugl som er observert er fossekall, i Mølska. Fossekall er ikke truet i Norge, men med den utbyggingshastigheten man har i vassdrag i dag kan framtiden til denne arten være uvis. Regulering av elver kan føre til dårligere tilgang til næringssøk og reduserte muligheter til gode hekkelokaliteter.

Det er flere effekter som er sammenhengende og vil være innvirkende ved en slik utbygging som er skissert i de 4 konsesjonssøknadene. Man får redusert vannføring og endret fuktighetsregime i det enkelte elveleiet, samt endret temperatur og strømføringer i hovedvassdraget. Det beslaglegges areal i forbindelse med kraftstasjon, kraftledninger og veier for hvert enkelt kraftverk. Det vil være store forstyrrelser i anleggsfasen, her hvor det er snakk om 4 utbygginger til samme tid vil et stort område være påvirket av støy og ferdsl.

Konklusjon

På grunnlag av de opplysninger som kommer fram i de 4 konsesjonssøknadene kan ikke FNF-NT stille seg positiv til en slik massiv utbygging av Stjørdalsvassdraget da vi mener at tålegrensen for vassdraget allerede er på grensen med nåværende reguleringer og inngrep.

Vi ber om at alle de 4 konsesjonssøknadene for Mølska, Sagelva, Gudåa og Reinåa avvises.

Følgende organisasjoner har sluttet seg til uttalelsen:

*Nord-Trøndelag Turistforening v/ Daglig leder Nina Kolstad
Norges Jeger og Fiskeforbund i Nord-Trøndelag v/ Fylkessekretær Endre Alstad
Norsk Ornitologisk Forening i Nord-Trøndelag v/ Leder Stein Narve Kjervik”*

Stjørdal Jeger- og Fiskerforening og Meraker Jæger- og Fiskerforening uttalte i brev den 4.10.2010:

”(…)

Generelt:

1) Stjørdalselva er nasjonalt laksevassdrag. Dette, samt laksen og sjørretens generelt pressede bestandssituasjon, tilsier varsomhet med ytterligere tekniske inngrep i vassdraget. Vi viser i den forbindelse til St.prp.nr. 32 (2006-2007) Om vern av villaksen og ferdigstilling av nasjonale laksevassdrag og laksefjorder hvor det fastslås at "I de nye nasjonale laksevassdragene vil det ikke være tillatt med nye tiltak og aktiviteter som kan skade villaksen" (kap. 1.3.3). Vi kan ikke se at planene om kraftutbygging i viktige sideelver til Stjørdalsvassdraget er forenlig med disse målsetningene.

2) Stjørdalsvassdraget er regulert flere ganger, senest i 1994. Reguleringen har hatt negative miljøkonsekvenser, se eksempelvis Arveklev, m.fl., 2009¹. I Overskjønn i Frostating lagmannsrett av 30.12.2009, ble utbygger pålagt erstatning til elveiere langs Stjørdalsvassdraget på grunn av påvist tap på grunn av dårligere fiske. Flere reguleringer, vil påvirke vassdraget i ytterligere negativ retning, noe som også innrømmes i konsesjonssøknadene.

3) De tidligere reguleringene av elva har ført til et unaturlig vannføringsregime med redusert sommervannføring, økt vintervannføring, økt temperatur i elva vinterstid og redusert temperatur sommerstid. Flere kraftutbygginger vil forsterke denne effekten.

4) Sjørreten i Stjørdalsvassdraget er truet og er fra sesongen 2010 fredet fra all beskatning. SJFF og MJFF arbeider for å bygge opp bestanden igjen, blant annet gjennom ulike kultiveringstiltak. Det er begrenset med bekker egnet for sjørret i Stjørdalsvassdraget og elvene beskrevet i søknadene kan være viktig for totalbestanden. Særlig Mølska og Gudåa er av en slik størrelse at produksjonen av sjørret i gunstige år kan være betydelig. Hvis det tillates utbygging av småkraftverk i mindre bekker til skade for sjørreten, ser vi mørkt på muligheten for å kunne bygge opp bestanden igjen.

5) Erkjennelsen av at bekker og småelver i større vassdrag har stor betydning for både laks og sjørret er økende. Det klassiske synet på laksens biologi har vært at yngelen er relativt stasjonær i sine første leveår. Nyere forskning (Johansen, 2005)² viser imidlertid at lakseyngel bruker bekker og mindre elver aktivt i sitt næringssøk.

6) Utbygging av småkraftverk kan innebære små miljøkonsekvenser i det enkelte tilfelle. Naturmangfoldsloven § 10 fastslår imidlertid at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut i fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Så lenge det ikke eksisterer en fylkesplan for småkraftverk i Nord-Trøndelag, kan vi ikke se at dette hensynet vil bli ivarettatt.

Konklusjon:

7) Stjørdal Jeger- og Fiskerforening og Meraker Jæger- og Fiskerforening er negative til de foreliggende konsesjonssøknadene og ber om at de avvises. Etter vår mening er tålegrensen for Stjørdalsvassdraget i form av vassdragsreguleringer allerede overskredet og ytterligere reguleringer med negativ effekt for laks og sjørret vil medføre at statusen som nasjonalt laksevassdrag har liten reell verdi."

Naturvernforbundet i Stjørdal og Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag uttalte i brev den 23.10.2010:

"Naturvernforbundet i Stjørdal og Nord-Trøndelag går mot planene om bygging av småkraftverk i Gudåa både på grunn av effekter i Gudåa og dens nærområde spesielt, og i Stjørdalsvassdraget generelt. Dette blir begrunnet i punktene nedenfor:

1. *Datagrunnlag: Undersøkelser av biologisk mangfold er utført ved befaring 11. oktober. Dessuten er det foretatt el-fiske på fire stasjoner i elva. En dag med feltarbeid sent på høsten kan aldri fremskaffe tilstrekkelige opplysninger til at man på et faglig grunnlag skal kunne vurdere et områdes verdi med hensyn til biologisk mangfold. Databasene inneholder nesten ingen opplysninger om flora og fauna i området, og litteraturlista inneholder kun to kilder som kan berøre det aktuelle området, resten er bare generell litteratur. Det kan derfor stilles store spørsmålstegn ved holdbarheten av de presenterte opplysningene om biologisk mangfold. Det innrømmes i rapporten at kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt.*
2. *Fugl: For å kartlegge forekomsten av fugl i denne type områder, er undersøkelser i oktober nærmest verdiløse. En undersøkelse i hekketiden er det eneste som kan gi et svar på om det finnes særlig interessante fugleforekomster i området. Den presenterte miljørapporten er derfor uten verdi når det gjelder vurdering av effekter på fuglelivet.*
3. *Fossefall: Fossefall ble ikke påvist ved befaringen, men antas å forekomme som hekkfugl. Fossefallet er en av de artene som blir hardest rammet av småkraftutbygging. Den store belastningen på Stjørdalsvassdraget med bl.a. fire nye planlagte småkraftverk gjør ikke situasjonen bedre for arten. Sumeffekten av alle småkraftverkene har store negative konsekvenser på bestandsutviklingen av vår nasjonalfugl.*
4. *Bunndyr: Det er ikke påkrevet fra myndighetene at utredningen skal ha egne bunndyranalyser. Dette er i prinsippet svært uheldig og et betydelig tankekors, ettersom bunndyr er den gruppen som blir hardest rammet av en småkraftutbygging. Spesielt innenfor de best kjente gruppene: vårfluer, steinfluer, døgnfluer og vannbiller er det et betydelig potensial for forekomst av rødlistearter i området.*
5. *Andre kilder: Ekspertvurderingene om biologisk mangfold er i stor grad basert på opplysninger fra eksisterende databaser og kontakt med lokalkjente personer. Databasene er av naturlige årsaker svært mangelfulle, og lokalkjente personer har som regel mest kunnskap om forekomst av store pattedyr og jaktbart vilt. Det stilles derfor store spørsmål om betydningen av denne type data som grunnlag for å gjøre konklusjoner om områdets verdi for biologisk mangfold.*
6. *Rødlistearter: Det er funnet tre rødlistearter i området til tross for svært begrenset innsats med kartlegging av flora og fauna. Området har derfor utvilsomt potensial for flere verdifulle arter, som krever mer detaljert kartlegging.*
7. *Verdifulle naturtyper: I tiltaksområdet finnes en verdifull naturtype: bekkeløft og bergvegg med bergveggutforming. Denne vil bli negativt påvirket av en uthygging.*
8. *Anadrom fisk: Sjøørret og laks forekommer i nedre deler av Gudåa. Sjøørreten i Stjørdalselva er truet og fredet for all beskatning. I Stjørdalsvassdraget er det bare et begrenset antall bekker som egner seg for sjøørret.*
9. *Reindrift: Deler av det berørte området brukes til reinbeite. Reindriften vil bli negativt berørt av planene, spesielt i anleggsperioden. Effekten på reindriften må tillegges stor vekt og dessuten sees i sammenheng med negative effekter påført i forbindelse planer om av småkraftverk i andre sideelver i Stjørdalsvassdraget, både i Stjørdal og Meråker.*
10. *INON-områder: De øvre deler av nedbørfeltet ligger i Skarvan-Roltdalen nasjonalpark. Tiltaket ligger i utkanten av et stort inngrepsfritt naturområde, som vil bli redusert i størrelse som følge av inngrepet. Dessuten vil arealet av villmarkspreget naturområde bli redusert, noe Naturvernforbundet ikke kan akseptere.*

11. *Landskapseffekter: Området vil bli skjemet av store fysiske inngrep, spesielt under anleggsperioden, med bl.a. planering og rydding langs rørgaten. Rørgatetraseen vil bli et permanent, godt synlig, skjemmende inngrep i naturen. Det planlegges videre oppgradering av en traktorveg og etablering av en anleggsveg som senere skal oppgraderes til en permanent kjøreveg.*

12. *Samlet effekt på vassdraget: Stjørdalsvassdraget er tidligere regulert flere ganger. Vassdragets tålegrense for kraftutbygging er for lengst overskredet. Flere kraftutbygginger kan forsterke effektene av tidligere reguleringer både mht. vannføring og vanntemperatur med påfølgende negative konsekvenser for det biologiske mangfold.*

13. *Villaks: Stjørdalselva er et nasjonalt laksevassdrag, og det tillates ikke inngrep og aktiviteter i vassdraget som er til skade for villaksen. Inngrep i sideelver til Stjørdalselva er potensielt skadelige for villaksen og bør unngås.*

14. *Samlet plan for småkraftverk: Det foreligger ingen samlet plan for bygging av småkraftverk. Naturmangfoldlovens § 10 slår imidlertid fast at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som systemet er eller vil bli utsatt for. § 9 befester videre hvordan føre-var-prinsippet gjelder i forvaltningen."*

Even Hatlelid Mortensen sendte inn følgende uttalelse via NVEs nettsider 4.10.2010:

"Saken med Reinåa og Gudåa, er at de er noe så til de grader inngrepsfrie

Sagelva er også inngrepsfri, hvis man ser bort fra den lille kraftlinja

(...)

Jeg er ABSOLUTT ikke alene om å mene at Gudåa og Reinåa er SPESIELT viktig å ta vare på, men Sagelva og Mølska på en sterk andre- og tredje plass.

(...)

For det andre: Det den tilsynelatende så flotte søknaden ikke viser, er alle fossene. Det står at det er ei elvekløft, men det er ikke bilde av den fantastiske fossen øverst i elvekløfta (Bilde01), eller canyon. Etter hva jeg har skjönt så har det vært et kraftverk i elva før, men det er da for pokker ingen grunn til å rasere den en gang til, og dessuten så var vel det mye lenger ned i elva.

(...)

Ikke ta fra oss disse naturperlene, som er TOTALT inngrepsfrie. Det er "bare" en km. Som blir berørt av det som er villmark (Reinåa og Gudåa), men for det første er ikke en km "bare", og for det andre så er disse elvene med på å skape liv i dalen (se på Bilde01 igjen), så dalen ikke må døpes om fra Stjørdalen til Tør(r)dalen, og fossekallen som jeg, og mange andre har sett i alle disse elvene ikke må omdøpes fra fossekall til tørrpinn.

Så blir det "bare" litt hyttebygging over dette, og "bare" litt forlengelse av veien over dette, osv. osv. osv. Det er "bare" drøye 100 meter til fossen Bilde08 og 09, og "bare" drøye 400 meter til fossen bilde01 og Bilde03, men du store så bortgjemt de er likevel, og flere må få nyte dem i full blomst.

(...)

Alle fire elvene blir jo bare til små bekker (bilde06 og 07) etter ei uke med finvær, så det er jo nærmest en prinsipp sak det med å legge dem i rør. Mikrokraftverk går jo til nød an å svelge, men det beste er om elvene får ligge urørte.

(...)"

Geoff McDonald uttalte i e-post den 25.10.2010:

"UTTALELSEN TIL SØKNADER OM KONSESJON FOR KRAFTVERK: MØLSKA, SAGELVA, REINÅA, GUDÅA

Hva med kumulativ påvirkningen av de fire søknadene?

Det er søkt om tillatelse til kraftverk bygging på fire av sideelver til Stjørdalselva, og fire søknader, med hver sin miljørapport, er lagt ut til ettersyn. Det jeg savner blant alle dokumentene er kanskje det viktigste: vurdering av den kumulative påvirkning (sumeffekter) og konsekvenser for elvmiljøet i Stjørdalselva. Hver for seg, kan de fire små sideelver virker ubetydelig og de fire inngrep ble da vurdert som ubetydelig til elvmiljøet: men det kumulativ påvirkning av å tape litt her og litt der kan i verste fall tilsvare 'death by a thousand cuts' for den større akvatiske økosystem. NVE bør kreve en grundig utredning av den sumeffekt av de fire foreslått prosjekter, og da behandler konsekvensutredning på vassdrags skala.

På temaet 'fisk og ferskvannsf fauna' i alle fire miljørapporter, er det vurderte til å være middels til liten negativ påvirkning fra foreslått kraftverkene. Påvirkninger er på fisk og særlig på bunndyr (invertebrater) i elver. Det er også noe negativ påvirkning på andre miljøtema områder i rapportene. Hver for seg, kan påvirkningen bli lett avvist som ubetydelig. Men i hvert tilfelle representerer det altså en forenkling av det akvatiske økosystem, enten det er, for eksempel for bunndyr, reduksjon i individantall eller reduksjon av arts mangfold (som jeg mener kan likeså godt vær tilfellet). Og det kumulative resultatet av diverse forenklinger i de fire små sideelver kan være større og mer kompleks, når det til sammen vurderes de sumeffekter av de fire 'ubetydelige' inngrepene.

Det gjør vondt å miste ei elv...

Mitt andre hovedpoeng i uttalelsen sikter på et tema som jeg mener er undervurdert i alle de rapporter. Tema omfatter de landskapsverdier, og friluftsverdier, og opplevelsesverdier, og mye mye mer. Det handler om tap av de små men enda utemma elvene som gir vassdragene et særpreg. De små glimt av Sagelva, eller Reinåa, når man kjører oppover Stjørdalen er på alle måte en viktig naturopplevelse av en tydelig landskapselement- en visuell kvalitet som gir man påfylling. Legg den i rør, så er den små men spennende naturopplevelse blitt til en temmet dreneringen. Rapportene undervurderer de opplevelsesverdier: om Sagelva for eksempel, skrives det i rapporten at "elvenaturen har ikke kvaliteter utover det vanlige" og dermed fornedrer det ubeskrivelige dialog med naturen som kan foregå selv ved liten Sagelva.

Mølska også byr på sånn sterk naturopplevelse. Den små men dypt og bratt V elvedalen av Mølska er synlig fra Stjørdalen, selv om vannsprut eller foss ikke vises som med Sagelva, og det gjør noe helt spesielt å tenke på hva for utemma naturen finnes oppi dalen. Sønnen min på 18 år holdt seg ikke bare med tankene: han og venninne tok en eventyrlig vandretur langs Mølska og fant vakker uberørt gammel granskog med bregne eller blåbær bunn, og fine stryk partier, og bratt små bekkeløfter. Han har vurderte Mølska som kanskje egnet til strykpaddling med creek kajaker i en vakker omgivelse, og vi mener Mølska har mulig gode verdier som en creek kajakk elv i vår/høst. Men mest viktig fra turen langs Mølska var den dialog med utemma naturen sønnen min fikk- som sett sitt preg på han mye sterkere enn vitenskaps beskrivelser. Opplevelse i naturen er verdt mye videre i livet.

Og enda mer konkret, er hvor "vondt" det kan bli for fauna å miste ei elv. Til eksempel: fossekaill. I rapportene er det oppgitt et betydelig negativ påvirkning når leveområde og

mattilgangen til fossekaill krympes inn: her, og der, og der, og der, i de fire små elver. Jo, fossekaill kan flytte rundt til nye område hvis de finnes- men dersom levestrukturer bli betydelig redusert i de fire elver, kan det bli at også fossekaill har det vondt av å miste fire elver.

*I miljørapport om Mølska, er det identifisert et avbøtende tiltak for minstevannsføring: rapporten sier "dersom minstevannsføring økes til 2*Q95 på sommeren, vil det bidra til at vannhastighet og vanndekt areal, og dermed produktivt areal for fisk, opprettholdes i større grad" (s34 SWECO miljørapport). Så videre, på grunn av den anbefalte økt minstevannsføringen, så er den samlede negativ påvirkningen for fisk og ferskvannsfauna redusert (fra middels) til liten til middels negativ. Men tiltaket, som er grunnlaget for rapportens reduksjon av negativ påvirkning på akvatiske miljøet, står ikke i søknaden lagt fram til ettersyn. Hvis en sann økning av minstevannsføring er sett på som et nødvendig avbøtende tiltak til å opprettholde fisk og ferskvannsfauna verdier i Mølska, hvorfor da er det ikke innført tiltaket som foreslått? Søknaden planlegger kun minstevannsføring tilsvarende Q95 (= 0.15m³/s). Jeg vil gjerne høre forklaring på spørsmålet.*

Avslutning

Jeg har uttalt meg om de fire søknader for Sagelva, Mølska, Reinåa og Gudåa samlet, og om mangelen på en vurdering av kumulativ påvirkning av de fire søknadene.

Jeg har også påpekt at i alle søknader, har de (mindre vitenskapelig) verdier knyttet til en utemmas naturopplevelse og uberørt landskap, blitt etter min mening undervurdert i forhold til påvirkning fra foreslått kraftverksprosjektene.

Jeg har uttalt meg mer spesifikk om Sagelva og om Mølska, mest fordi jeg kjenner de best av de fire elver; men også fordi jeg mener at særlig de to elvene Sagelva og Mølska har høye verdier.

Når NVE vurderer de kumulative konsekvenser av de fire søknadene samlet, og behandler de etter føre var prinsippet, mener jeg at søknadene for kraftverkene i Sagelva og Mølska må bli avslått av NVE og ingen tillatelse gitt for kraftverk i særlig disse to elver."

Søkers kommentar til høringsuttalelsene

Søker har i e-post av 15.4.2011 kommentert de innkomne høringsuttalelsene slik:

"Vedr. uttalelse fra Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/Hedmark:

Ved utarbeidelse av Miljøplan for prosjektet vil alle de forhold som Reindriftsforvaltningen påpeker bli tatt hensyn til. Nevner slipp av reinoksene om våren og hvor oppstart/aktivitet tilpasses dette i tett dialog med sidaene. Midlertidig vei langs grøftetraseen vil bli utplanert og revegetert.

Vedr. uttalelse fra Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag:

Pkt.1 Rådgivende Biologer AS (RB) fra Bergen har utarbeidet Biologisk mangfolds rapport. Vi anser de som svært seriøs og vi kommenterer innsigelsene fra Naturvernforbundet som følger:

Markarbeidet er utført 1. uka i oktober under svært gode værforhold og RB opplyser at fakta innsamlingen var vellykket. RB brukte 2 feltbiologer i 2 dager og dette anser vi som søker tilstrekkelig for å vurdere elvestrengen og influensområdet. Det opplyses fra RB at de støtter seg til tilgjengelig litteratur som støtte for sin rapport. I tillegg har de intervjuet kommunens miljøvernkonsulent og viltforvalteren i Meraker Brug AS, samt grunneiere på stedet.

Pkt.2 RB uttaler at fugl ikke er den store konflikten langs elvestrengen. Oppover langs elva har Skogeieren bygget skogsbilvei og etter dette er det blitt et meget brukt turområde (stemplingsposter) for bygdas befolkning.

Pkt.3 Det hevdes at utbygging av et småkraftverk i Gudå og andre sidevassdrag skal påvirke bestandsutviklingen av vår nasjonalfugl Fossekalen. Dette skal vi ta alvorlig, vi vil ved hjelp av innleiet ornitolog kartlegge reirplasser for fossekall og sette inn avbøtende tiltak for å ivareta bestanden.

Pkt.4 Når det gjelder elvas evne til produksjon av bunndyr før og etter utbygging, er noe som er svært vanskelig å vurdere på forhånd. En skal ha i minne at Gudå i dag er en svært uregjerlig elv, store vår-, høst- og regnflommer. Lange perioder om sommeren kan det være lavvannperioder. Fagfolk på bunndyr har opplyst oss om at en vannhastighet på ca. 1 m/sekund kan være en ideell hastighet på elva for produksjon av bunndyr. At vi under stor vannføring frarører elva noe vann kan virke positivt for bunndyrproduksjonen.

Pkt.5 Her i dette punktet reiser Naturvernforbundet en interessant problemstilling om hvorvidt vår kunnskap er såpass at vi kan si noe om utviklingen av det biologiske mangfoldet enten en driver aktivt skogbruk eller bygger et småkraftverk. Det er kun en sammenligning av tilstanden før og etter bygging av et småkraftverk som kan gi et svar på dette.

Pkt.6 Når det gjelder RB sin innsats for å kartlegge flora og fauna har Fjellkraft lagt seg på søknadstidspunktets ordinære rutiner. De krav som i 2006 ble stilt til Biologisk mangfold, mener vi er oppfylt. Imidlertid ser vi at skjerpede krav og innføring av Naturmangfoldloven har økt oppmerksomheten og vi vil derfor foreta en kvalitetssikring av Gudå og vi vil komme med tilleggsopplysninger om fugl, karplanter og om det finnes elvemusling. Ål er også en del av tilleggsundersøkelsen.

Pkt.7 Sweco Miljø i Trondheim har utført den fiskefaglige vurderingen av anadrom elvestrekning. Hans Mack Berger, har utført elfiske og konkludert i en fylldig rapport. Når Naturvernforbundet uttaler seg i generelle termer tyder det på at de ikke har vært brydd med å lese den utarbeide rapporten. Den gir svar på noen av Naturvernforbundets innsigelser, de bør lese den.

Pkt.8 I følge uttalelsene fra Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag er ikke avstanden større enn at ulempene kan unngås ved å holde en god dialog med reindriftseierne.

Pkt.9 Det området som blir berørt av Gudå kraftverk er i rekreasjonssammenheng et mye brukt område. Søker har antydnet en forlengelse av veien opp til inntaket. Dette er enkelt å få til. Skulle det være slik at de øvrige interessenter i området ikke ønsker en forlengelse så vil vi kunne bygge inntaket ved hjelp av støtte fra helikopter.

Pkt.10 Stjørdalsvassdraget har nå i over hundre år vært brukt til kraftproduksjon som har gitt grunnlag for bosetting for hele dalføret. En nevner elektrokjemisk industri, sagbruk og ikke minst fiske i Stjørdalselva; det har skaffet beskjeftigelse til bygda og en skal heller ikke glemme det nasjonale laksevassdrag som helt siden de engelske lakselordene har kastet sin glans på elva. Elva er nå gjennom Stjørdal Jeger- og Fiskeforening (SJFF) gjort tilgjengelig for allmennheten. Gjennom denne perioden har selvfølgelig det biologiske mangfoldet endret seg, men å påstå at bruk av vann fra sidevassdrag for å skaffe tilveie fornybar energi vil forsterke de negative miljøeffektene vi ser i dag, hvilke? Fjellkraft er sikker på at realisering av ca.50 GWh fornybar energi, i som konsumeres i et ekspansivt dalføre, vil bidra til et bedre miljø.

Pkt.11 Her viser vi til Rapport fra Sweco om tap av gyteareal, blant annet.

Pkt.12 Samlet plan for småkraftutbygging har Nord-Trøndelag fylkeskommune stilt seg negativ til.

(...)

Vedr. brev til NVE fra adv.firmaet Welde ang. Glynn-Erik Schjødt (nabo til planlagt kraftstasjon)

I og med at Schjødt ikke er fallrettseier, men nabo til atkomsten til kraftstasjonen er ikke han kontaktet av oss direkte, men han har orientert seg i forhold til det som er kunngjort i pressen og lagt ut til offentlige ettersyn. Vi har selvfølgelig svart Schjødt med en e-post til adv. Line Gulbrandsen i Advokatfirmaet Welde. Vi gir klageren medhold i at han vil få øket trafikk forbi sitt bolighus i en anleggstid på et år. Dette vil vi søke å kompensere. Det påpekes frykt for støy og stråling fra kraftstasjon og kraftledning. Vi konstaterer at avstanden mellom Schjødt sitt bolighus og tenkt plassering for kraftstasjonen er 100 meter. I mellom ligger en elv som går i stryk og som lager normal elvestøy. Vi forklarer at støyen fra selve kraftstasjonen ikke er større enn at en kan føre en vanlig samtale utenfor veggen og at avløpet vil bli utført med lydfelle som skal gi tilfredsstillende støyreduksjon. Ventilasjonsvifte vil bli plassert på motstående vegg i forhold til bolighuset og vil ikke sjenere Schjødt. Så til stråling som betyr elektrisk felt. Her forklarer vi at strømtransporten fra kraftstasjonen til nettilkoplingspunktet vi foregå ved jordkabel og således ikke generere noe elektrisk felt.

Grunneieren vil ha kraftstasjonen opp til Kvelvfossen og til det svarer vi at det vil medføre betydelig veibygging langs elvebredden og at vedtakets bestemmelser vil avgjøre dette.

Vedr. Meråker kommune sin høringsuttalelse til konsesjonssøknaden for Gudåa kraftverk

Behandlingen av saken i Meråker kommune er etter vårt syn positivt, men vi ser at kommunen ønsker en nærmere utredning av:

Behovet for permanent vei. *Til dette er å si at den kommunale (private)veien fra avkjøringen fra Gudå jernbanestasjon til innerste bosetning (litt forbi brua som fører over elva til planlagt kraftstasjon) ca. 600 meter er i dårlig forfatning. Gitt at veien ikke belastes under våte forhold vil den være tilfredsstillende for personbiltrafikk. Nå er det slik at et år med kjøring med tungt materiell vil ødelegge veien totalt. Vi vil derfor være føre var og samarbeide med kommunen om utbedring slik at veien vil tåle anleggstrafikken. Kostnaden må utbygger ta. Bestående skogsbilvei/traktorvei vil ikke forandres utover det som kreves for atkomstens skyld. Vår søknad er basert på en vei helt inn til inntaket. Allerede på det tidspunktet vi først orienterte Essand Reinbeitedistrikt om våre planer fikk vi raskt forståelse for at veien så langt opp ikke var i deres interesse. De så veien som en ledevei for rein ned i bygda, noe som er en vesentlig ulempe særlig på vårparten. Ved en endringsmelding vil vi derfor be om at planlagt vei opp til inntaket sløyfes.*

Influensområdet i forhold til landskap og friluftsliv. *Hva angår landskapet så vil rørgata graves ned langs med bestående vei i ca. halve rørgatas lengde. Resten av traseen opp til inntaket går i glissen skogsmark og her vil grøfta bli lagt med omtanke og re vegetert. Kan derfor ikke se at inngrepet vil influere på landskapet. Gjenveksten er relativt sett rask i Meråker og terrenget "leger" seg etter få år. Skogsbilveien opp til snuplass er mye brukt i tursammenheng, det er opprettet kasse med bok slik at en kan få dokumentert turene, og det avholdes lokale konkurranser i antall besøk, for eksempel årets utøver i antall turer. Selv i løpet av en hektisk byggeperiode ser vi ikke at byggingen skal hindre friluftslivets utøvelsen. Skulle vi som ny aktør i området stimulere denne aktiviteten så gjør vi gjerne det.*

Naturverninteresser. Undertegnede er selv kjent i området og kan ikke se hvordan vi skal kunne påvirke naturverninteressene. Vi ser at planlagt vei til inntaket vil påvirke INON og at beslutningen om å sløyfe permanent vei til inntaket er positivt i forhold til naturverninteressene.

Biologisk mangfold. I den tiden konsesjonssøknaden har ligget på vent hos NVE har verden forandret seg. Kravene til fordypning har endret seg og også konsekvensene skal utredes. Vi har bedt utførende av biologisk mangfold, Rådgivende Biologer AS, om at de oppdaterer rapporten slik at dagens krav tilfredsstilles.

Landbruk. Temaet landbruk vil ikke så langt vi ser det bli påvirket av en utbygging av småkraftverk i Gudåa.

Vedr. Uttalelse fra Sametinget

Sametinget legger vekt på registrering av samiske kulturminner. Dette er vanlig prosedyre og Fjellkraft dekker de kostnader som påløper ved en befaring for å avdekke behov for undersøkelser.

For øvrig tar vi til etterretning at vi under detaljplanlegging og før oppstart av eventuelt anleggsarbeider holder en tett dialog med Essand Reinbeitedistrikt.

Vedr. uttalelse fra Essand Reinbeitedistrikt.

Essand Reinbeitedistrikt v/Aslak Brandsfjell har tidlig i planleggingsfasen blitt informert om våre planer med Gudåa. Vi registrerer at god informasjon skaper tillit og gir tilbake kun saklige innvendinger. Vi merker oss at i anleggsperioden må Fjellkraft og Essand reinbeitedistrikt ha god dialog om utarbeidelse av fremdriftsplan som tar hensyn til bruk av området i beitesammenheng. Anleggsveien som er nevnt i uttalelsen er ikke en vei, men en konsekvens av at det blir en veilignende trase langs fremføring av grøften. Grøften går delvis langs eksisterende skogsbilvei og for øvrig over myr og skogsmark. Grøftetraseen vil bli planert ut i forhold til terrenget og re vegetert med stedlig masse.

Vedr. uttalelse fra Even Hatlelid Mortensen

Fjellkraft respekterer alle sin rett til å uttale seg. Imidlertid uttaler Even Hatlelid Mortensen at han helst ser at alt er urørt og at det ikke gir oss grunnlag for å komme med eventuelle avbøtende tiltak.

Vedr. Uttalelse fra Direktoratet for Naturforvaltning (DN)

Det feltarbeidet vi nå har satt i gang skal imøtekomme de anmerkninger som både FMNT og DN påpeker. Rapportene for de enkelte deltema forankres i Naturmangfoldloven og at som det ganske riktig påpekes at tidspunktet for feltarbeidet må være riktig. I tillegg til at en nå til riktig tid studerer ornitologi, karplanter og naturtyper vil vi også gjøre en studie av hvorvidt det finnes elvemusling i vassdraget og om der er oppgang av ål. At FMNT ikke uttaler seg før deltemaene er tilstrekkelig opplyst støttes av DN som viser til veileder fra NVE, hvor følgende presiseres hvor det bl. annet heter at "kartlegging av naturtyper skal foregå i vekstsesongen når vegetasjon og interessante arter lar seg identifisere i felt". Videre for fugl og pattedyr heter det at "Arter som kan påvirkes av kraftledninger, vannveier, anleggsarbeide og økt ferdsel, for eksempel rovfugler omtales". Anleggsarbeide vil bety økt ferdsel og økt støy i anleggsperioden og vi vil spesielt kartlegge reirlokasjoner av rovfugl, for i gjennom dette å planlegge slik at vi unngår hekkeperioden."

Tilleggsopplysninger og kommentarer til disse

Etter høringen ble det utarbeidet tilleggsrapporter om naturtyper og vegetasjon, ål og elvemusling, fugl og vilt. Hovedinnholdet i rapportene er gjengitt her:

Rådgivende Biologer AS (24.8.2011) – Tilleggsregistreringer av naturtyper og vegetasjon.

"(...) Vegetasjonen består av fattige vegetasjonstyper og arts mangfoldet er lavt. Basert på de nye registreringene, vurderes fortsatt verdien for karplanter, moser og lav å være liten.

Virkning og konsekvens

De nye registreringene gir ikke grunnlag for å endre konsekvensvurderingen i Hellen mfl. (2010) for deltemaene verdifulle naturtyper og karplanter, moser og lav.

Tiltaket vurderes å ha liten negativ virkning på verdifulle naturtyper og middels negativ virkning på karplanter, moser og lav. (...)"

Sweco Norge AS (20.9.2011) – Tilleggsundersøkelser elvemusling og ål.

"(...)

Det er tidligere kjent at det finnes ål i Stjørdalselva som Gudåa munner ut i. Det er også kjent at det tidligere fantes elvemusling i øvre del av Stjørdalsvassdraget, i Tevla nedstrøms Kopperå, men ovenfor anadrom strekning (Anton Rikstad, pers. medd.).

(...)

Etter som elva er relativt stri og substratet til dels ustabilt er produksjonspotensialet for anadrom fisk middels, og mer egnet for laks enn ørret. Det relativt ustabile substratet sammen med relativt høy dominerende vannhastighet indikerer også at elvestrekningen er mindre egnet habitat for elvemusling og ål.

(...)

Det ble ikke funnet verken ål eller elvemusling i Gudåa. Laks og ørret ble påvist opp til Kvennfossen. Fra Kvennfossen og opp til brua ble det ikke fanget fisk ved undersøkelsen i 2010, selv om substratet og vann dybden, samt strømningsforholdene er egnet for laksefisk. Kvennfossen er tidligere vurdert som definitivt vandringshinder for anadrom fisk, og den nye undersøkelsen bekrefter resultatene i vår tidligere rapport (jf Sweco Notat av 28.08.10). Eventuell fisk på strekningen oppstrøms Kvennfossen må rekrutteres fra områder mellom Kvennfossen og Kvelvfossen eller fra områdene lenger oppe i vassdraget.

Selv om det ikke ble elfisket eller søkt etter elvemusling på prosjektstrekningen mellom brua og Kvelvfossen, og heller ikke videre oppover elva, regnes det som svært lite sannsynlig at elvemusling og ål finnes på strekningen. Dette skyldes uegnet habitat, både mht. substrat og vannstrømningsforhold. Det ble heller ikke påvist ørret mellom Kvennfossen og Kvelvfossen til tross for egnet habitat for gyting i undersøkelsesområdet.

Det var derfor heller ikke grunnlag for å undersøke eventuelle påslag av larver av elvemusling fra dette området. Det ble søkt etter elvemusling med vannkikkert i fire ganger 15 minutter nedstrøms og en gang 15 minutter oppstrøms Kvennfossen uten å finne verken muslinger eller skall. Mangel på laksefisk ovenfor Kvennfossen og ingen funn av elvemusling viser at det er usannsynlig at elvemusling finnes på denne strekningen og på utbyggingsstrekningen for øvrig, bl.a. på grunn av at strekningen domineres av fosser og strie stryk videre oppover mot inntak. Det er også usannsynlig at arten finnes ovenfor inntaket, ettersom det ligger høyere enn andre forekomster av elvemusling i Stjørdalsvassdraget.

Funn av både laks og ørret, inklusive årsyngel av begge artene nedenfor Kvernfossen viser at det er vertsfisk til stede for å kunne påvise muslinglarver på denne strekningen. Undersøkelsene av gjelleprøver fra 11 ettåringer av både ørret og laks viser ingen påslag av muslinglarver (vedlegg 1). Grundig søk uten funn av levende muslinger eller skallrester, samt ingen opplysninger om tidligere funn av arten ved å spørre lokalkjente i området, tilsier at elvemusling ikke finnes i Gudåa.

Det finnes ål i Stjørdalselva, og en kan ikke utelukke at enkeltindivider av arten tilfeldig forekommer i kortere perioder i nedre del av Gudåa. Våre undersøkelser både i 2010 og 2011 viser ingen funn av ål. Det er heller ingen opplysninger fra lokalkjente som tilsier større forekomster av ål. Etter våre befaringer anser vi Gudåa som relativt stri, med relativt utsabilt substrat og med få sakteflytende områder med storstein der vi ofte fanger ål ved elfiske i andre vassdrag. Vi anser habitatet i selve elva som uegnet og sammen med mangel på egnet innsjø/tjern av betydning i nedre del av vassdraget vurderer vi at Gudåa er av liten verdi for ål.

Datagrunnlaget for ål og elvemusling, samt for laksefisk på strekningen som berøres av planlagte Sagelva kraftverk, vurderes nå som tilstrekkelig.

Konklusjon

Utbyggingsstrekningen for Gudå kraftverk vurderes ikke å ha verdi for ål og elvemusling. En utbygging vil derfor ikke gi noen påvirkning og dermed ingen konsekvenser her.”

Børge Wahl, juni 2011 – Tilleggsrapport fugl og vilt.

”(…)

*Totalt 24 arter ble observert under de to takseringsdagene. Fossekall ble observert på en lokalitet langs elva, men det antas at arten finnes langs hele vassdraget. Det ble ikke funnet reir etter arten da mange av de aktuelle reirlokalitetene ligger vanskelig tilgjengelig. Strandsnipe ble observert ved to lokaliteter, men det antas at de beste lokalitetene for arten ligger ovenfor inntaket og nedenfor kraftstasjonene. Antall par innenfor den delen som vil bli fraført vann anslås til å være 1-3 par. Fiskemåke ble sett ovenfor inntaket og reirlokaliteter for arten antas å være i tilknytning til småvannene og myrene som ligger innover Gudåøyan og i Bitbekktjønna. Det ble også observert et par med Varsler og fire flyvedyktige unger. Disse har sannsynligvis hekket 0,5-1km fra vassdraget. Havørn ble i tillegg observert under befaringen. Arten hekker i hoveddalføret, men ikke i tilknytning til Gudåa. Samtale med Tom Roger Østerås avdekket at Hønehauk (*Accipiter gentilis*) har hekket i granskog inntil elva, men lokaliteten er idag hogd og det foreligger ingen opplysninger om hvor arten hekker nå, men det er trolig at arten finnes i nærområdet til vassdraget. Fjellvåk (*Buteo lagopus*) har også tidligere hekket i bekkeløften nedenfor inntaket. Furuskogen i midtre del av vassdraget inneholder mange «furugaidd» med gamle reirhull av flere hakkespettarter. Hullene har diametre som tilsier at det er snakk om fleire arter, fra Svartspett (*Dryocopus martius*) til Tretåspett (*Picoides tridactylus*) som opptrer i området, og bla Rødstjert benyttet seg av disse til hekkplass. Utover dette ble det ikkje observert truede og hensynskrevende arter. De rødlistede artene blir nærmere omtalt under.*

(…)

Fiskemåke

Arten hekker sannsynligvis ikke innenfor influensområdet, men på Gudåøyan og i Bibekktjønna. Det er lite trolig at arten vil bli nevneverdig påvirket av tiltaket.

Varsler

Arten hekker i nærområdet til vassdraget og den har også blitt observert hekkende på samme sted tidligere (pers. medd. Tom Roger Østerås). Arten har liten vanntilknytning og vil således bli lite påvirket av tiltaket.

Strandsnipe

Antakelig vil de beste hekkeområdene for arten være nedenfor planlagt kraftstasjonen og ovenfor det planlagte inntaket. Arten ble observert på to lokaliteter mellom inntak og kraftstasjon, men strømhastighet og mye bratte kanter ned mot elva gjør strekningen mindre egnet til hekkeområde. Nedenfor Kvelvfossen ligger forholdene mer til rette for hekking. Ovenfor inntaket ble arten observert på flere av grusørene innover mot Gudåøyan.

(...)

Fossekall

Arten ble kun observert på en lokalitet under takseringene. Fossekall hekker trolig på strekningen som blir fraført vann da bratte bergkanter i tilknytning til elva utgjør fine hekkelokaliteter for arten. Reduksjon i vannføringen vil bli mest merkbar for arten om vinteren, da det kan føre til mindre strekninger med åpent vann for næringssøk, men mindre merkbar i hekkeperioden da en i denne perioden vil ha størst restvannføring og overløp. Det samme forholdet gjelder for Strandsnipe som i hekkeperioden ikke vil bli sterkt berørt av redusert vannføring noe som illustreres av figuren under.

(...)

Kurver for vannføring før og etter utbygging nede ved kraftstasjonen vil være visuelt nokså like som kurvene for inntaket, og er derfor ikke vist. Forskjellen går på at det vil opprettholdes en viss naturlig variasjon i vannføringen på grunn av tilsiget fra det 2,5-3 km² store restfeltet, i tillegg til minstevannføring og flomtap/ lavvannstap fra inntaket. Midlere tilsig i restfeltet er ca. 90 l/s, og restvannføringen her blir ca. 38 %.

Pattedyr

Det ble ikke observert pattedyr under takseringsdagene. Sportegn og skit ble funnet etter elg, rein, rådyr, hare, grevling, rev, mår og gaupe i området. Utifra sportegn virker det som om elg finnes i influensområdet i størst antall. Grevlinghi ble funnet ca 100 m fra elva på østre bredd. Hiet var sannsynligvis i bruk. Ved første takseringsdag ble det observert lemen, men disse ble borte i løpet av mai. Ved taksering i juni ble det observert markmus, noe som kan tyde på et lite oppsving i av smågnagere i markmusgruppen.

Konsekvensvurdering og verdisetting

På bakgrunn av de observasjonene som ble gjort i løpet av to feltdager ved Gudåa, så ble det ikke funnet arter som vil bli sterkt berørt av de ulike tiltakene i influensområde og berørt strekning av elva. Fossekall er trolig den arten som vil bli berørt i størst grad mht. reduserte isfrie strekninger til næringssøk. Når det gjelder de andre nevnte artene er det trolig andre former for arealbruk som er viktigere trusselfaktorer. Dette gjelder spesielt skogsdrift. Av disse årsakene settes verdi og konsekvens lavt, jmf tabell under. For de øvrige artene så vil inngrepet få en ubetydelig konsekvens utover forstyrrelsen som eventuelle anleggsarbeider representerer. Disse bør søkes lagt til en periode utenfor yngle- og hekketid for pattedyr og fugl. (...)"

Endringsmelding

Etter befaringen endret søker planene noe, og søker om tunnel i øvre del. Kraftstasjonen er også flyttet noe opp. De viktigste endringene er gjengitt under:

”Endringsmeldingen slår fast at det er gått bort i fra nedgravd rørgate i øvre del av tiltaksområdet. Forslaget som fremkom under NVE-befaringen, hvor en tunnelløsning ble antydnet er vurdert fra søkers side og det er utarbeidet en løsning som vist i denne meldingen. Stasjonsområdet er foreslått flyttet fra nedstrøms bru til den gamle kraftstasjonsplasseringen ved Kvelvfossen (Schjødt kraftverk). Fram til den planlagte plasseringen av kraftstasjonen må eksisterende veg oppgraderes. Det samme gjelder eksisterende veg i sin helhet, fra kommunal veg og til tunnelpåhugg. Når eget behov for oppgradering av veger er fullført vil det være behov for et midlertidig mellomlager for uttatte steinmasser fra tunneldrivingen. Endringsmeldingen berører ikke forhold som er uendret fra konsesjonssøknaden.”

(...)

Endringer fra hovedtabellen:

	Omsøkt alternativ	Endringsmelding
Inntak (kote)	455	455
Avløp (kote)	95	105
Lengde på berørt elvestrekning (m)	2200	2000
Brutto fallhøyde (m)	360	350
Midlere energiekvivalent (kWh/m ³)	0,796	0,774
Tunnel, tverrsnitt (m ²)	0	9-18
Tunnel, lengde (m)	0	400
Boret sjakt (m)	0	900
Tilløpsrør, lengde (m)	1950	900
Installert effekt (MW)	6,7	6,5
Produksjon vinter (GWh)	5,8	5,6
Produksjon sommer (GWh)	12,6	12,3
Produksjon årlig, middel (GWh)	18,4	17,9
Utbyggingskostnad (mill. NOK)	46,5	55,6
Utbyggingspris (kr/kWh)	2,53	3,11

Endringene var så store at NVE sendte endringsmeldingen på ny høring sammen med tilleggsundersøkelsene. Høringsuttalelsene til endringsmeldingen og tilleggsundersøkelsene er som følger:

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag uttalte i brev den 13.2.2012:

”(...) Vi har tidligere avslått å gi høringsuttalelse, jf. brev av 7, 8, og 26.okt. 2010, fordi kunnskapsgrunnlaget var for dårlig, jf. Naturmangfoldloven §§ 8-12. Det er nå fremlagt ny

kunnskap for ornitologi, ål og elvemusling. Kunnskapsgrunnlaget vurderes nå tilstrekkelig til å gi uttalelse.

Fylkesmannen velger å gi en samla uttalelse for de tre prosjektene som alle er lokalisert i sideelver i Stjørdalsvassdraget og som derfor må vurderes ut fra en samla økosystembelastning.

Fylkesmannen vil peke på at Stjørdalsvassdraget er et av de vassdraga i Nord-Trøndelag som fra før er mest berørt av vannkraftutbygging. På 80-tallet ble den store Meråkerutbyggingen gjennomført, herunder reguleringer av innsjøene Funna, Funnsjøen, Fjergen og Hallsjøen. Videre er det omsøkt og gitt tillatelser til ytterligere ca 20 små kraftverk i vassdraget de siste 10-15 år, i tillegg til framlagte planer for Reinåa og Gudåa (Meråker) og Sagelva (Stjørdal).

Nasjonale laksevassdrag

Stjørdalsvassdraget er et av 52 Nasjonale laksevassdrag som Stortinget i 2007 opprettet for å gi et utvalg av de viktigste laksebestandene en særlig beskyttelse mot ytre påvirkninger, herunder vassdragsutbygging. I nasjonale laksevassdrag er det ikke tillatt med tiltak eller aktiviteter som kan være til skade for villaks. Utbygginger som kan medføre reduserte produksjonsmuligheter for laks- og sjøaure kan derfor ikke tillates.

Fylkesmannen konstaterer at NVE ut fra disse hensyn allerede har gitt avslag for Mølska.

Inngrepsfri natur i Norge (INON)

Kartlegging av inngrepsfri natur i Norge viser hvilke områder som ligger en kilometer eller mer unna tyngre tekniske inngrep. Direktoratet for naturforvaltning har gjennomført en statusoversikt og kartlagt utviklingen av INON-områder fra 1988 og fram til 2008.

INON-kartleggingen har bidratt til en bevissthet om at verdier som er knyttet til inngrepsfri natur kan gå tapt i takt med at disse områdene reduseres. Siden midten av 1990-tallet har det vært et nasjonalt miljømål å bevare restene av inngrepsfri natur for framtida. Målet om å bevare gjenværende inngrepsfri natur er uttrykt i flere stortingsmeldinger; St.meld. nr. 17 (1998-99) "Verdiskaping og miljø - muligheter i skogsektoren", nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv", nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold", nr. 21 (2004-2005) og nr. 26 (2006- 2007) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand".

I Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010) fra Miljøverndepartementet, er INON et eget arbeidsmål som går ut på å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på.

Kartleggingen for perioden 2003 - 2008 viser at inngrepsfri Norsk natur stadig reduseres av nye tekniske inngrep, særlig kraftutbygging og veibygging. Fylkesmannen har ut fra ovenstående ansvar for å sikre gjenværende inngrepsfrie naturområder og med særlig vekt på "Villmarksområder" som ligger mer enn 5 km fra eksisterende tekniske inngrep.

Rødlistearter

I saker med søknad om vannkraftutbygging har Fylkesmannen et særlig ansvar og fokus på vanntilknyttede arter og naturtyper med fuktkrevende rødlistearter som kan bli skadelidende ved evt. utbygging, slik også i disse sakene.

Gudåa

Gudåa er tidligere utnyttet til kraftproduksjon, men i mindre grad enn foreliggende planer. Planlagt kraftstasjon er i følge siste plan flyttet til øvre del av anadrom strekning, og vil således ikke medføre særlige ulemper i forhold til laks- og sjøaure.

En etablering av inntaksdam i Gudåa som omsøkt vil imidlertid medføre bortfall av 1,9 km² INON-sone 2 (1-3 km fra tekniske inngrep). Om lag 4,2 km² INON-sone 1 (3-5 km) vil bli INON-sone 2, mens 2,8 km² villmarkspregede områder (mer enn 5 km fra inngrep) endres til INON-sone 2. Fylkesmannen vurderer et bortfall av 2,8 km² "Villmarksområder" som alvorlig ut fra de nasjonale miljømål som er nedfelt i ovennevnte Stortingsmeldinger mm. Inntaksbassenget og vannoverføringsrør vil bli liggende i et område som benyttes til friluftsliv i Meråker, særlig for de som bor ved Gudåa. Således vil de aktuelle inngrepene i landskapet, herunder redusert fossefall og trase for overføringsrør berøre mange.

Ut fra samla konsekvenser av bortfall av villmarksområder, hensyn til friluftsliv og tap av landskapselementer, vil Fylkesmannen sterkt frarå utbygging av Gudåa.

(...)

Konklusjon

Stjørdalsvassdraget er et av de vassdraga i Nord-Trøndelag som fra før er mest berørt av vannkraftutbygging. Foruten den store Meråkerutbyggingen på 80-tallet med reguleringer av innsjøene Funna, Funnsjøen, Fjergen og Hallsjøen, er det i tillegg til framlagte planer for Reinåa og Gudåa (Meråker) og Sagelva (Stjørdal) omsøkt og gitt tillatelser til ytterligere ca. 20 små kraftverk i vassdraget de siste 10-15 år.

Fylkesmannen vil ut fra hensyn til den samla økologiske belastningen for Stjørdalsvassdraget, jf. Naturmangfoldloven § 10, frarå at det gis flere tillatelser til kraftutbygging i vassdraget.

Dersom NVE allikevel vurderer å gi konsesjon for noen av de omsøkte prosjektene, vil vi særlig frarå utbygging av Gudåa som vil medføre betydelige negative miljøkonsekvenser ved bortfall av store INON-områder, herunder "Villmarksområder" og være i strid med nasjonale miljømål, jf. St.m nr. 26 (2006-2007) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand" En utbygging av Sagelva synes å være det alternativ som miljømessig er minst konfliktfylt."

Direktoratet for naturforvaltning uttalte i brev den 27.2.2012:

"(...)

Med utgangspunkt i saksdokumentene av 13.9.2010 gav DN høringsuttalelse i brev av 28.10.2011. I denne uttalelsen vurderte DN konsesjonssøknadene med utgangspunkt i at de omsøkte prosjektene ligger i sideelver til Stjørdalselva som er et nasjonalt laksevassdrag. Vi viser til denne uttalelsen for vurderinger som angår forholdet til laksebestanden i vassdraget. I følge endret plan er plassering av kraftstasjon i Gudåa flyttet til vandringshinderet for anadrom fisk, og vil således imøtekomme anførte behov for ivaretagelse av laksebestanden.

(...)

DNs vurdering

Vi anser de foreliggende undersøkelser for de rødlistede artene ål og elvemusling til å være tilstrekkelig til å anse at det ikke foreligger et konfliktforhold med henhold til artene. Vi ser imidlertid behov for å understreke noen forhold ved utbyggingsforslagene som har konsekvenser som berører nasjonale og regionale verdier for ivaretagelse av naturmiljøet. Vår vurdering i det følgende tar utgangspunkt i effekter spesielt med hensyn på landskapsverdier og friluftsliv.

Vi vil påpeke at søknaden samlet sett for de tre kraftverkene er å anse som en omfattende utbygging som i sum har store negative effekter på naturmiljøet. Utbyggingsplanene berører direkte og indirekte nasjonalpark, landskapsverdier av særlig stor verdi og inngrepssfrie

naturområder. De berørte vannstrengene er sideelver i Stjørdalsvassdraget med kort avstand til hverandre og som ligger i et område med et felles særpreg. Vi ser det som hensiktsmessig å gi en felles vurdering for de tre prosjektene.

Fossene som landskaps- og opplevelseselementer

Samlet for de tre utbyggingsprosjektene vil 5,4 km elvestrekning bli fraført vann som sluses til rørgater og kraftstasjoner. De tre sideelvene som berøres av planene har utløp i hovedelva innenfor en strekning på 5 km og ligger alle i et område der Stjørdalsvassdraget endrer natur fra en åpen elvedal til en V-dal med brattlendt terreng mot hovedelva. I dette partiet av vassdraget har hovedelva og sideelvene stor synlighet fra europavei 14 og jernbanen (begge er sentrale trafikkårer til Sverige) som begge går nært inntil hovedelva over flere mil. På normale og store vannføringer karakteriseres dette vassdragsavsnittet av bekker og sideelver som renner ned langs dalsidene i fossefall. I Midt-Norge er det få steder der en finner denne typen vassdragsnatur, og især over kilometerlange strekninger som her er tilfelle. De tre elvene som her søkes regulert til kraftformål er av de større tilløpene til hovedelva i dette vassdragsavsnittet. Ved fraføring av vann i disse elvene vil fossenaturen miste sin prakt i store deler av året. Denne vassdragsnaturen kan dersom ønskelig ytterligere åpnes for innsyn fra europaveien ved en beskjeden hogst langs elvestrengene og tilgjengeligheten i turistsammenheng kan tilrettelegges ved å bedre avkjørings- og stopplasser for veifarende. Fossenaturen i alle tre elvene har i kraft av inntryksstyrke og nær tilgjengelighet et klart potensial til å utvikles som turistmål. Nærheten til fossene kan økes ved tilrettelegging eksempelvis i form av tillaging av stier og i tilfellet Sagelva en tillaging av en hengebru fra veisiden over hovedelva.

Vi minner i så måte om at Norge har ratifisert den Europeiske Landskapsvernkonvensjonen (2004) som bl.a. har som mål å ivareta kvaliteten i landskapet. Landskapshensyn er også omtalt i flere stortingsmeldinger, bl.a. Stortingsmelding nr. 29 ((1996-97) Regional planlegging og arealpolitikk) der det fremgår at hensynet til estetikk og landskapsbilde skal tillegges vekt i regional planlegging. I denne sammenheng vil vi også minne om Olje- og Energidepartementets (OED) publikasjon "Retningslinjer for små kraftverk — til bruk for utarbeidelse av regionale planer og i NVEs konsesjonsbehandling" som uttrykker følgende (side 12): "Planene bør inneholde verdsetting av viktige forekomster av de landskapselementer som ofte berøres av småkraftutbygging; konsentrerte fallstrekninger, fosser og stryk. I tillegg til visuelle kvaliteter vil sannsynligheten og egenskapene til det visuelle influensområdet være sentralt i verdsettingen. Eksempelvis vil synlighet fra bebyggelse og viktige ferdselsårer kunne være med på å øke verdien av en forekomst."

Hensynet til inngrepsfrie naturområder (INON)

Stjørdalsvassdraget er fra før er sterkt berørt av vannkraftutbygging. På 1980-tallet ble den store Meråkerutbyggingen gjennomført, herunder reguleringer av innsjøene Funna, Funnstjøen, Fjergen og Hallsjøen. Videre er det omsøkt og gitt tillatelser til ytterligere ca. 20 små kraftverk i vassdraget de siste 10-15 år i tillegg til framlagte utbyggingsplaner for Reinåa, Gudåa og Sagelva. Reguleringene har i tillegg til negative påvirkninger på det akvatiske miljøet (biologisk mangfold) også ført til omfattende negative endringer av landskapsbildet og friluftslivet.

Kartlegging av inngrepsfri natur i Norge viser hvilke områder som ligger en kilometer eller mer unna tyngre tekniske inngrep. Direktoratet for naturforvaltning har gjennomført en statusoversikt og kartlagt utviklingen av INON-områder fra 1988 og fram til utgangen av 2007. Innenfor nedbørfeltet til Stjørdalsvassdraget utgjør bortfallet av INON-områder 9,3 i perioden fra 1988 til utgangen av 2007 (jfr. tabell 1). For villmarkspregede områder er bortfallsandelen

6,3 %. Da det ikke foreligger en oppdatert oversikt over tyngre inngrep i de fire årene etter 2007, gjør vi oppmerksom på at bortfallsandelen sannsynligvis er høyere.

(...)

Hver av de tre omsøkte inngrepene i Stjørdalsvassdraget vil føre til ytterligere og betydelige tap av INON-områder. Samlet for prosjektene Reinåa og Gudåa utgjør bortfallet 3,6 km². For Sagelva er det i søknaden ikke gitt opplysninger om bortfallet. Dette utbyggingsprosjektet vil imidlertid gi et bortfall som berører både INON 1- (3-5 km fra inngrep) og 2-områder (1-3 km fra inngrep). Vi antar at det samlede bortfallet for de tre prosjektet kan være i overkant av 5 km² (jfr. figur 1). Dette vil auke bortfallet av INON-områder innenfor nedbørfeltet til Stjørdalsvassdraget på norsk side fra 9,3 % (pr 2007) til 9,8 %.

(...)

Bortfallet av INON-områder ved de tre reguleringsplanene er ikke i tråd med nedfalte nasjonale føringer og retningslinjer. Siden midten av 1990-tallet har det vært en politisk målsetting at inngrepsfri natur i størst mulig grad skal bevares for framtida. Målet om å bevare gjenværende inngrepsfri natur er uttrykt i flere stortingsmeldinger de senere årene. Blant annet i St.meld. nr. 17 (1998-99) "Verdiskaping og miljø — muligheter i skogsektoren", nr. 39 (2000-2001) "Friluftsliv", nr. 42 (2000-2001) "Biologisk mangfold", nr. 21 (2004-2005) og nr. 26 (2006-2007) "Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand". I Stortingsproposisjon I S (2011-2012) fra Miljøverndepartementet er INON et eget arbeidsmål. I proposisjonen er det uttrykt at «Det er eit delmål at slike attverande inngrepsfrie naturområde skal takast vare på».

Forholdet til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark

Den øvre delen av nedbørfeltet til Gudåa og Sagelva er en del av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark (jfr. figur 1). Korteste avstand fra planlagte inntak til rørgatene for Gudåa og Sagelva kraftverker til grensen for nasjonalparken vil være henholdsvis 2,9 km og 4,6 km. En tursti inn til nasjonalparken går nært opptil Gudåa.

Nasjonalparken omfatter 442 km² av området mellom Stjørdalsvassdraget i nord til Neavassdraget i sør. De omsøkte planene berører ikke direkte områder innenfor nasjonalparken, men har indirekte konsekvenser for opplevelsesverdien av nasjonalparken. Formålet med nasjonalparken er å ta vare på et urørt og skogområde typisk for regionen og sikre det biologiske mangfoldet med økosystemer, arter og bestander. I formålet er det videre uttrykt at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelser gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Ivaretagelse av naturgrunnlaget innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse.

I randsonen nord og sør for nasjonalparken er det store hytteområder (spesielt i Meråker, Selbu og Tydal) som benyttes av folk fra Trondheimsområdet så vel som folk fra andre deler av Trøndelag. Det er et nettverk av merkede turløyper som går inn til turisthytter innenfor nasjonalparken som driftes av Trondhjems Turistforening. Årlig har disse hyttene besøk av mange tusen fjellvandrere (<http://www.turistforeningen.no>). Området har også god tilgjengelighet for allmennheten til jakt og fiske.

Hver for seg har de omsøkte prosjektene ikke vært gjenstand for krav til konsekvensutredning. Verdier og konsekvenser for landskap og friluftsliv er derfor ikke vurdert i sammenheng over et større område. Vi mener at besluttende myndighet må legge vekt på den samlede belastningen området er og vil bli utsatt for i tråd med naturmangfoldlovens § 10. Dette innebærer at alle typer inngrep og påvirkningsfaktorer som området er og vil bli utsatt for, må vurderes. Her gjelder spesielt hensynet til nasjonalparkens formål og funksjon ettersom prosjektene ligger i

randsonen av denne og at en stor del av vannkraftressursene rundt nasjonalparken allerede er utnyttet (jfr. Meråkerutbyggingen i nord og Nea-utbyggingen i sør/sørøst). Dette bidrar til at de områdene som fremdeles framstår som urørte, har større verdi. Ytterligere kraftutbygging i randsonen til nasjonalparken er egnet til å svekke opplevelsesverdien av nasjonalparken og især ettersom vassdragene det her gjelder også har en høy grad av urørthet og har en spektakulær fossenatur.

(...)

Konklusjon

Utbyggingsplanene for kraftverkene berører direkte og indirekte nasjonalpark, landskapsverdier av særlig stor verdi, inngrepsfrie naturområder og friluftsliv. Vi mener at konfliktpotensialet av utbyggingsplanene er så betydelig at vi anbefaler NVE å avslå konsesjon til alle de tre omsøkte kraftutbyggingsprosjektene. ”

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag sammen med Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/Hedmark uttalte i brev den 6.1.2012:

”(…)

Som for Reinåa vil endringene medføre mindre aktivitet i anleggsperioden oppe ved inntaket og langs store deler av vannveien. Anleggsveien vil gå etter allerede eksisterende veier (innebærer opprusting). Strekningen for nedgravd rørgate vil gå nede i skogkledt terreng og være mindre synlig enn på snau fjellet. Muligheten for at reinen bruker rørgata som ferdselsvei ned til dalbunnen er til stede, men dette kan ikke anses som alvorlig da man allerede har eksisterende vei langs med rørgata opp til tunnelpåhugget. Endringene i konsesjonssøknadene vil redusere de negative konsekvensene av tiltaket på reindriften.

(…)

Reindriftsforvaltningen har forstått det slik at Fjellkraft AS er i dialog med både Saanti sijte og Gaasken-Laante sijte angående avbøtende tiltak, blant annet egnet anleggsperiode for de ulike kraftverkene. Vi vil understreke viktigheten av at det opprettholdes en god dialog mellom utbygger og sijten for å minimere konsekvensene av tiltaket på reindriften.

For øvrig vises det til våre opprinnelige høringsuttalelser til konsesjonssøknadene. ”

Essand reinbeitedistrikt/Saanti Sijte uttalte i e-post den 22.2.2012:

”(…)

Byggingen av Gudåa kraftverk ligger innenfor Saanti Sijtes beiteområde. Omtalte område er et viktig beiteområde. Det brukes som tidlig vår, sommer, høst, førjulsvinter og enkelte vintre. Området er også et oppsamlingsområde før flytting og slakting. Alle inngrep gir reinen endrede adferdsmønster og større press på andre områder, og merarbeid til reineierne i sitt oppsyn av flokken.

Under befaringen opp til inntaksdammen 30. september 2011, ble plassering diskutert og reindrifta fremmet forslag om at inntaksdammen blir flyttet lengre ned i elven. Like nedenfor den planlagte damkrona har elven dannet en naturlig kulp. Ved benyttelse av denne blir vannspeilet mer skjult i terrenget, og volumet kunne bli det samme. Argumentasjonen mot dette var blant annet at den planlagte beliggenheten ikke gav den fallhøyden som skulle til for å få vannet gjennom rørgaten over bergstrekning som da var planlagt. Ved bruk av tunnel / sjakt endres de kriteriene og kulpen kan benyttes.

Saanti Sijte kan godta byggingen av kraftverket, men vil at følgende krav blir fulgt av utbygger:

- *Anleggsperioden bør være i tidsrommet mellom juni og september, eller mellom januar og mars, og med løpende dialog med Saanti Sijte.*
- *Ulempeerstatning for anleggsperioden kreves for ekstraoppsyn som vi vet byggingen vil medføre. Reinen vil trekke unna området under anleggsperioden og vil gi økt beitepress på andre tilliggende områder.*
- *Det skal ikke bygges vei inn til inntaket, vei til ATV under bruk til tilsyn kan godkjennes (...)*

Stjørdal Jeger- og Fiskerforening uttalte i e-post den 28.1.2012:

"(...)

Vi setter også pris på de endringene i søknadene som Meråker Kraft AS har gjort for søknadene om kraftutbygging i Reinåa og Gudåa. Endringene innebærer at det ikke lenger er behov for bygging av nye veger langt innover fjellet med reduserte inngrep i sårbar natur som resultat og ikke minst at plassering av kraftverk i Gudåa er flyttet lengre oppstrøms. Vi forutsetter at tilsvarende krav knyttet til vegbygging/tunnel også blir gjort gjeldende for søknaden om utbygging av Sagåa.

Stjørdalselva er nasjonalt laksevassdrag. Tidligere inngrep i elva, herunder kraftutbygging, har hatt negativ effekt på fiskebestanden i elva. SJFF er derfor fortsatt kritiske til ytterligere utbygging av vassdraget og kan ikke se at dette vil bidra positivt til forvaltningen av fiskeriressursene. Søkernes egne vurderinger er at utbygging vil ha nøytrale konsekvenser, men vi etterlyser dokumentasjon på følgende:

- Effektene av utbyggingene er vurdert hver for seg, men hva vil den samlede effekten av utbygging være?

- Reguleringen av Stjørdalselva på 1990-tallet har ført til endret temperaturregime i elva med redusert temperatur sommerstid og ikke minst økt temperatur vinterstid, med blant annet økt begroing og økt predatortrykk vinterstid som resultat. Hvordan vil ytterligere utbygging påvirke temperaturen i elva?

- Sideelvene, med sine fosser og stryk, tilfører elva oksygenrikt vann. Hvordan vil tørrlegging av lengre strekninger og montering av turbiner påvirke oksygeninnholdet i vannet?

- På grunn av forbygninger og grusuttak er det mangel på grus og stein i store deler av elva. Mengden leirbunn er økende. Det er svært få plasser hvor elva naturlig kan hente grus og stein. Det kommer fortsatt grus fra sideelver som Sagelva, Reinåa og Gudåa. Gjennom tørrlegging av lengre strekninger vil disse prosessene ventelig opphøre. Er dette konsekvenser som er vurdert?

- Meråker Kraft AS skisserer noen små biotopforbedrende tiltak for å forbedre den naturlige fiskeproduksjonen i Gudåa. Er det potensialet for ytterligere avbøtende tiltak, også i de andre elvene, vurdert?

Oppsummering

Stjørdal Jeger- og Fiskerforening setter pris på avslaget av kraftutbygging i Mølska og at søkeren om utbygging av Reinåa og Gudåa har endret søknaden i en mer natur- og fiskevennlig retning. Vi mener at Stjørdalselva ikke vil ha godt av ytterligere regulering og ser med skepsis på planene om utbygging av Sagelva, Reinåa og Gudåa. Vi mener at det er forhold som ikke er kartlagt og som bør dokumenteres ytterligere."

I e-post sendt den 1.2.2012 sendte **Meraker Jæger- og Fiskerforening** en høringsuttalelse som er likelydende med uttalelsen fra Stjørdal Jeger- og Fiskerforening. Uttalelsen er derfor ikke gjengitt.

Even Hatlelid Mortensen uttalte i e-post den 21.5.2012:

"(...)

TYPISK LANDSKAP

Det står i søknaden om de forskjellige elvene, at "Det er typisk landskap for regionen". Men det er det jo ABSOLUTT ikke!! Hvis man tar vekk elvene, så blir det kanskje det, men et så bratt og og vilt område PLUSS såpass store sideelver er IKKE hverdagskost i Trøndelag. Det er på vestlandet det er typisk med så store sideelver som kommer ned, og da har de en isbre eller evig snø å ta vatn fra, så de blir ikke borte utpå sommeren, men her er de tre elvene det nå er snakk om, de ENESTE på den størrelsen som har skikkelige fosser her i dalføret. De andre større elvene er i hoveddalene, som Forra, Sona og Stjørdalselva, og uten de store fossene.

VI MÅ DA KUNNE FÅ HA DISSE FANTASTISK VAKRE ELVENE DEN TIDA DET ER VATN I DEM – ALTSÅ OM VÅREN OG FORSOMMEREN!!!!!! (og KANSKJE en sommer/ høstflom eller to) (I verste fall kunne jo maksimal slukeevne gå ned til 0,5 m3/sek – Det er jo helt sykt og ta bortimot halve elva i flom – hvis det er sann at flom har 4-5 kubikk i disse elvene.)

I tillegg så er det ytterst sjelden her i Midt-Trøndelag at det er såpass store elver i skogsterreng der omgivelsene er urørt. Både elva og omgivelsene rundt, men det blir det jo også slutt på. Kun strekningene på snaufjellet får urørte omgivelser. Når skogen ved nederste delen av for eksempel Reinåa er tilbake, så er alt intakt igjen, men ikke med utbygging.

(...)

Jeg har vært veldig mye i området til disse elvene, selv om det ikke er før de siste 2-3 år jeg har fulgt hele elva oppover noen ganger. Det er så typisk: Jeg oppdager en ny foss, som Styggdalsfossen i Gudåa. Det er altså den øverste fossen rett over det djupe elvegelet. Bare noen uker etter at jeg oppdaga denne, så fikk jeg høre om utbyggingsplanene. DEN (og andre lignende tilfeller) ER IKKE DOKUMENTERT NOK!!!

(...)"

Fjellkraft AS har kommentert høringsuttalelsene til endringsmeldingene for Reinåa og Gudåa, samt tilleggsregistreringer, slik i brev av 29.3.2012:

"DN er normalt ikke høringsinnstans i konsesjonssøknader for småkraftverk. Vi har imidlertid fått opplyst at DN er høringspart til søknader som berører nasjonale laksevassdrag.

Fjellkraft konstaterer videre at DN ikke bare begrenser sin uttalelse til det som påvirker laks og laksevassdraget konkret, men kommenterer fagtema som ikke har virkninger for Stjørdalselva som nasjonalt laksevassdrag. Vi synes dette er noe merkelig.

Fjellkraft minner også om at det tidligere har blitt utført justeringer og endringer for å imøtekomme lokale og stedegne forhold i laksevassdraget.

Uttalelser

DN peker på at 5,4 km elvestrekning blir fraført vann. Dette påvirker landskapsbildet negativt. Det hevdes videre at området har potensiale som turistformål og kan gjøres tilgjengelig ved beskjeden hogst m.v. Videre refereres det til at bortfall av INON ikke er i tråd med nasjonale føringer. DN viser også til at tiltakene er lokalisert nært til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark, noe som gir "indirekte påvirkning".

Friluftslivet i området blir negativt påvirket.

Fylkesmannen hevder, avslutningsvis, at samlet økologisk belastning på Stjørdalsvassdraget tilsier at samtlige søknader bør avslås. FM vil særlig fraråde konsesjon til Gudåa med begrunnelse i bortfall av INON-områder.

Essand reinbeitedistrikt går ikke mot planene, men har satt frem noen krav.

Fjellkrafts (FK) kommentar

Fjellkraft mener DN's uttalelse vedrørende "Fossene som landskaps- og opplevelseselementer" og "Skarvan og Roltdalen nasjonalpark", fremstår som overdrevet og unyansert. Vi mener det er en sterk overdrivelse å vise til 5,4 km berørt elvestrekning i beskrivelsen av påvirkningen på landskaps- og opplevelsesverdiene. Fjellkraft mener landskapet og opplevelsesverdien blir marginalt påvirket over korte strekninger/partier av tiltaket. Ved å tilpasse lokalisering og anlegg kan virkningene for landskap og natur gjøres små og bærekraftige.

DN skisserer at dette kan gjøres bedre tilgjengelig ved tilrettelegging som hogst m.v. Dette underbygger vår oppfatning av at påvirkningen på landskap er begrenset. Det må legges fysisk til rette for at dette skal observeres og oppleves. Vi stiller oss undrende til hvilke-, og hvor omfattende fysiske tiltak miljøforvaltningen ser for seg?

Vi opplever kritisk fokus på majoriteten av våre prosjekt. Vi konstaterer at miljømyndighetens argumentasjon varierer stort og tilpasses hvert enkelt prosjekt. Ofte er argumentene av generell og prinsipiell karakter - det nyanseres og prioriteres i liten grad mellom prosjekter. Dette gjelder også omsøkte prosjekt.

Igen konstaterer vi at det argumenteres mot tiltak i områder som ligger utenfor grense til nasjonalpark (randsone). Det brukes et begrep som "indirekte påvirkning", hva er det? Fjellkraft mener gjeldende grenser må legges til grunn. Det er, så vidt vi kjenner til, ikke gjennomført noen formelle prosesser som gir båndlegging av arealene utenfor de formelle grensene. Vi viser bl. a. til vernevedtaket for Saltfjellet/Svartisen nasjonalpark, hvor grensen for nasjonalparken var sammenfallende med grensen for kraftutbyggingene rundt Svartisen.

Fjellkraft vil også hevde at denne typen utvikling/utbygging av en fornybar naturressurs i nærheten av randsonen, ikke genererer negative konsekvenser for det vernede området - i kontrast til hyttefelt/reiselivsanlegg som kan stimulere til økt trafikk og slitasje i områder med verneformål.

Vi konstaterer reduksjonen av INON. Vi kan imidlertid ikke slutte oss til konklusjonen om at dette er vesentlig og kritisk. Meråker kommune har en betydelig andel inngrepsfri natur, over 60 % som er langt over landsgjennomsnittet. Tett vegetasjon og vertikal variasjon i det aktuelle landskapsrommet bidrar dessuten til å redusere innsynet og opplevelsesverdien. I tillegg preges de berørte områdene av flere inngrep knyttet til bl a boliger, vei og nettanlegg.

Fylkesmannen mener samlet økologisk belastning tilsier at samtlige søknader må avslås. Dette mener Fjellkraft fremstår som useriøst. Virkningene av de justerte prosjektene vil kun ha lokal påvirkning på enkelte strekninger og områder.

Det er utført en omfattende kartlegging av naturtyper og biomangfold i området. Slik vi tolker Miljøstatus.no finnes ingen rødlistearter eller prioriterte arter langs de berørte elvestrekningene. Det fremgår ikke tydelig nok av DN sin vurdering.

Fjellkraft har ingen vesentlige merknader til uttalelsen fra Essand reinbeitedistrikt. Vi mener det må åpnes for midlertidig adkomst til inntakene for anleggsmaskiner i anleggsperioden. Denne adkomsten arronderes og revegeteres slik at ATV kan benyttes i driftsperioden.

Fjellkraft oppfatter arealberøringen som begrenset og uddramatisk og må stilles opp mot politiske målsettinger om klimatiltak og innfasing av grønn fornybar kraft. Fjel/kraft minner om at tiltakene vurderes som akseptable både i "Samlet plan for småkraftverk", Stjørdal kommune og foreløpig behandling i Meråker kommune. Kraftunderskudd og høy kraftpris i Midt-Norge underbygger disse argumentene."

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVEs) merknader

Om søker og søknaden

Meraker Kraft AS (SUS) har søkt om tillatelse til å bygge Gudåa kraftverk. Meraker Kraft AS (SUS) eies av Meraker Brug AS og Fjellkraft AS, mens fallrettighetene eies av Meraker Brug. Meraker Kraft AS (SUS) har søkt om tillatelse etter vannressursloven § 8 til å bygge Gudåa kraftverk, og etter energiloven til å bygge og drive kraftverket med koblingsanlegg og kraftlinjer.

Beskrivelse av området og eksisterende inngrep i vassdraget

Gudåa ligger i Meråker kommune i Nord-Trøndelag. Den renner fra Røsshautjønnna mellom Fonnfjellet og Røsshaugen og munner ut i Stjørdalselva ca. 10 km vest for Midtbygda i Meråker.

Vegetasjonen i nedre del av området er blåbærskog, høyere opp går det over i fattig bærlyngskog og skog- og krattbevokst fattigmyr. Mellom kote 380 og 420 er det registrert en verdifull naturtype, bekkekløft og bergvegg. Den er gitt verdien C – lokal verdi. Elva har ca. 1 km anadrom strekning. Det er usikkert om absolutt vandringshinder er Kvernhusfossen eller Kvelvfossen. Den anadrome strekningen er del av det nasjonale laksevassdraget Stjørdalselva.

Fra 1915 og fram til 1940-tallet var det kraftverk i nedre del av Gudåa. I 1920 ble det bygget en dam ved Røsshautjønnna øverst i vassdraget. Dammen står der fortsatt, men alle andre rester etter kraftverksdriften er fjernet. En traktorvei går i slynger ved siden av vassdraget opp til ca. kote 300. Ved Gudåas utløp til Stjørdalselva ligger noen hus og to kraftlinjer krysser gjennom dette området. Ovenfor ca. kote 300 er området uberørt av tekniske inngrep.

Teknisk plan

Reguleringer og overføringer

Det er ikke planlagt reguleringer eller overføringer

Inntak

Inntaket er planlagt på kote 455. Det vil bli en betongdam med høyde om lag 4 meter og lengde 10-15 meter. Hvis man går ut ifra at vannspeilet vil strekke seg ca. 50 meter oppover, vil 0,3-0,4 daa vil bli demmet ned.

Rørgate

Opprinnelig var prosjektet planlagt med nedgravd rørgate. I endringsmeldingen er dette endret til sjakt og tunnel fra inntaket ned til kote 210 og nedgravd rørgate fra tunnelpåhogget på kote 210 og ned til planlagt kraftstasjon. Røret vil få en diameter på 1000 mm.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen var opprinnelig planlagt på kote 95, men er i endringsmeldingen flyttet opp til kote 105, like nedstrøms Kvelvfossen. I tillegg til selve bygningen på om lag 120 m² vil det bli behov for snuplass og annet opparbeidet areal på ca. 1 daa. Det er planlagt installert en peltonturbin med største slukeevne 2,2 m³/s og minste slukeevne 0,1-0,2 m³/s. Aggregatet vil få en effekt på 6,5 MW.

Elektriske anlegg

Generatoren vil få en ytelse på 7,2 MVA og spenning 6,6 kV. Ytelse på transformatoren vil bli 7,2 MVA og omsetning vil bli fra 6,6 til 22 kV. Produsert kraft vil ifølge den opprinnelige søknaden bli koblet til NTE sitt nett med en 300 meter lang jordkabel. Ettersom kraftstasjonen er flyttet noe i endringsmeldingen antar vi at kabelen også vil bli noe lenger.

Veier

Det er planlagt å ruste opp eksisterende veier og skogsveier fram til planlagt kraftstasjon. Det vil bli bygget ny permanent vei fra kraftstasjonen til tunnelpåhogg, ca. 900 meter.

Massetak og deponi

Sprenging av sjakt og driving av tunnel med tverrsnitt 15 m² vil gi et massevolum på om lag 12 000 m³ med. Søker planlegger å deponere tunnelmasser midlertidig på eksisterende vei på sørsida av bru over Gudåa. Massene vil bli brukt til opprusting av veier og planlegges ellers solgt lokalt.

Hydrologiske virkninger

Nedbørfeltet til Gudåa ligger i Meråker kommune. Det dekker ca. 16 km² og det meste er skogløst. Fra inntaket (ca. 455 moh.) strekker det seg hovedsakelig sørover mot Røsshauken og Mannfjellet. Høyeste punkt er 1111 moh. og høydeforskjellen i feltet er 656 m. Effektiv sjøprosent er 0,4. Restfeltet dekker ca. 2,5-3 km².

Beregnet middelvannføring ved inntaksstedet er 1,09 m³/s. Største slukeevne (2,2 m³/s) tilsvarer ca. 200 % av middelvannføringen og minste slukeevne (0,1-0,2 m³/s) tilsvarer 10-20 % av middelvannføringen. I beregningene av hydrologiske virkninger har søker lagt en minste driftsvannføring på 15 % av middelvannføring til grunn. 5-persentilene er oppgitt å være 80 og 30 l/s i henholdsvis sommer- og vintersesongen. Alminnelig lavvannføring er 30 l/s. Søker har foreslått å slippe en minstevannføring på 20 l/s om vinteren og 30 l/s om sommeren. Tilsig fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 90 l/s, mye av dette vil komme i flomperioder. Med omsøkt slukeevne vil det være overløp 64 dager i et middels år.

Produksjon og kostnader

Søker har beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Gudåa kraftverk til ca. 17,9 GWh fordelt på 5,6 GWh vinterproduksjon og 12,3 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 55,6 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 3,11 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det vil likevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten i prosjektet.

Arealbruk og eiendomsforhold

Meraker Brug AS eier fallrettighetene og har inngått avtale med Meraker Kraft AS (SUS) om bortleie av rettighetene. Leie/erwerb av annen nødvendig grunn søkes inngått med ytterligere en grunneier, Ole Johan Schjødt.

Vei og rørtrasé vil beslaglegge et areal på om lag 20 daa. I tillegg trengs 1-1,5 daa til kraftstasjonsområdet med oppgradert tilkomstvei. Alt arealet beslaglegges permanent. Størrelsen på midlertidig massedeponi er ikke angitt.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Det er foreslått å båndlegge nedre del av Gudåa til uttak av drikkevann. Ellers er ligger utbyggingsområdet i et LNF-område i kommuneplanens arealdel.

Samlet plan (SP)

Tiltaket er ikke vurdert i samlet plan og er under grensen for slik behandling.

Verneplan for vassdrag

Gudåa er ikke vernet etter Verneplan for vassdrag.

Inngrepsfrie områder (INON)

Tiltaket vil føre til reduksjon av INON sone 2 (1-3 km fra inngrep) med 1,9 km² og INON sone 1 (3-5 km fra inngrep) med 4,2 km². Villmarkspregede områder vil reduseres med 2,8 km². Det villmarkspregede området som blir berørt ligger innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Inntaket er planlagt på grensen til INON-området.

Nasjonale laksevassdrag

Stjørdalselva med anadrome strekninger i sidevassdrag er nasjonalt laksevassdrag. Den nedre, anadrome delen av Gudåa tilhører dermed et nasjonalt laksevassdrag.

Andre verneområder

Øvre del av nedbørfeltet til Gudåa ligger i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. Det er ca. 3 km fra planlagt inntak til nasjonalparkgrensa.

Eventuelle fylkesvise eller kommunale planer for småkraftverk

Verken Meråker kommune eller Nord-Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet plan for små vannkraftverk.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE var på befaring i området den 30.9.2011 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, Stjørdal Jeger- og Fiskerforening, Direktoratet for naturforvaltning, Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag, Essand reinbeitedistrikt og Naturvernforbundet. Etter befaringen ble søknaden endret, og endringsmeldingen ble sendt på ny høring. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Meråker kommune er positive til en utbygging i Gudåa. De mener imidlertid at områdets verdi for friluftsliv og landskap er for dårlig utredet, og at det derfor er umulig å vurdere konsekvensene for temaene. De mener også det er store mangler i utredningen for temaene naturverninteresser (nærheten til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark), biologisk mangfold, landbruk og behovet for permanent vei.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag uttalte først at det ikke forelå et godt nok faglig beslutningsgrunnlag til at de kunne ta stilling til saken, og at de ønsket tilleggsundersøkelser før de kunne uttale seg. Etter at tilleggsundersøkelser er utført fraråder de konsesjon til både Reinåa, Gudåa og Sagelva kraftverk, men spesielt Gudåa. De mener Sagelva er minst konfliktfylt. De peker på den samlede belastningen vannkraftutbygging gir og vil gi for Stjørdalsvassdraget og hvordan de omsøkte tiltakene vil redusere INON i området. De uttaler også at de nyeste planene ikke vil medføre særlige ulemper for laks og sjørret i Gudåa.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) uttalte først at de støtter Fylkesmannens vurderinger rundt den faglige kvaliteten på beslutningsgrunnlaget og behovet for ytterligere undersøkelser. De ønsket at eventuell forekomst av elvemusling og ål ble sjekket. De pekte på at iøynefallende landskapselementer vil bli påvirket av tiltakene, og at særlig fossen i Reinåa er godt synlig fra viktige ferdselsårer for bil og tog. De signaliserte også en streng holdning i saker som berører nasjonale laksevassdrag. Hvis det settes vilkår om avbøtende tiltak for å hindre gassovermetning, samt installering av omløpsventil, mener DN at tiltaket ikke vil komme i konflikt med ordningen med nasjonale laksevassdrag. Etter tilleggsundersøkelser og endringsmelding uttalte DN at flytting av kraftstasjonen ville imøtekomme deres merknader om behovet for at laksebestanden blir ivaretatt. De pekte på den samlede belastningen prosjektene vil medføre for landskap og INON, samt Gudåa og Sagelvas nærhet til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. DN anbefalte NVE å avslå både Gudåa, Reinåa og Sagelva kraftverk.

Sametinget mener det er sannsynlighet for å finne automatisk fredete samiske kulturminner, og at undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 ikke er oppfylt. De ønsker også en vurdering av de fire (Reinåa, Gudåa, Sagelva og Mølska) tiltakenes samlede effekt på reinbeiteområder, sammen med andre planlagte og gjennomførte tiltak i reinbeitedistriktet.

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag ønsker at reinbeitedistriktet involveres i planleggingen og gjennomføringen av anleggsarbeidet for å redusere tiltakets konsekvenser for reindrift. De er bekymret for inngrep som reduserer INON-kategorien villmarkspregede områder, og ønsker ikke nye permanente veier. De ønsker også en samlet vurdering av alle inngrep i reinbeiteområdene i trøndelagsfylkene.

Essand reinbeitedistrikt mener at bygging av Gudåa kraftverk kan aksepteres på visse vilkår. Distriktet ønsker blant annet at inntaket flyttes noen meter ned. De opplyser om at tiltaks- og influensområdet er viktig reinbeiteland som brukes det meste av året. Området brukes også som oppsamlingsområde før flytting og slaktning.

Forum for natur og friluftsliv i Nord-Trøndelag i samarbeid med Nord-Trøndelag Turistforening, Norges Jeger og Fiskeforbund i Nord-Trøndelag og Norsk Ornitologisk Forening i Nord-Trøndelag er negative til bygging av Gudåa kraftverk. De mener det er viktig å se de fire planlagte utbyggingene langs Stjørdalsvassdraget samlet, og peker på at Stjørdalsvassdraget er et nasjonalt laksevassdrag som allerede har flere reguleringer og dermed er sårbart for ytterligere tekniske inngrep. De mener befaringen til biomangfoldregistreringen er utført for seint på året og at kunnskapsgrunnlaget dermed er dårlig.

Stjørdal Jeger- og Fiskerforening og Meraker Jæger- og Fiskerforening er negative til bygging av Gudåa kraftverk. De mener tiltakene som er planlagt langs Stjørdalsvassdraget vil skade villaksen, og at tålegrensen for vassdraget i form av vassdragsreguleringer allerede er overskredet. Ytterligere reguleringer med negativ effekt for laks og sjørret vil medføre at statusen som nasjonalt laksevassdrag har liten reell verdi.

Naturvernforbundet i Stjørdal og Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag er negative til Gudåa kraftverk. De mener kunnskapsgrunnlaget er for dårlig, spesielt for temaene ornitologi og bunndyr, og at det er potensial for funn av flere verdifulle arter. De mener bekkekløfta og reindriften vil bli negativt påvirket og at tiltaket vil føre til uakseptable tap av INON-arealer. Naturvernforbundene peker også på mulige samlede effekter på biologisk mangfold som følge av endret vannføring og -temperatur. De mener inngrepet vil bli skjemmende i landskapet og at både villaks og sjørret kan bli skadelidende.

Even Hatlelid Mortensen er negativ til Gudåa kraftverk. Han mener at Gudåa og Reinåa er elver det er spesielt viktig å ta vare på; som landskapselementer, på grunn av verdien for biologisk mangfold og på grunn av områdets urørte preg. Store deler av Stjørdalsvassdraget er allerede regulert og Mortensen ber derfor om at de omsøkte elvene får være uberørte. Det følger bilder med uttalelsen.

Geoff McDonald ber NVE se på den samlede effekten av utbygging i fire sideelver til Stjørdalsvassdraget. Det gjelder både med hensyn til tiltakenes virkning på biologisk mangfold, landskap og friluftsliv. Han mener at det urørte landskapet og naturopplevelsen man kan få langs de omsøkte elvene ikke kommer godt nok fram og ikke er tillagt nok vekt i verdivurderingen. Uttalelsen gjelder for alle de fire prosjektene.

NVEs vurdering

Under behandlingen av søknadene om Sagelva, Gudåa og Reinåa kraftverk har mange av høringspartene pekt på behovet for å vurdere den samlede belastningen på Stjørdalsvassdraget med sideelver. Vassdraget er allerede sterkt påvirket av tidligere reguleringer i øvre del. NVE er enig i at det er relevant å vurdere samlet belastning for disse sakene. Vi minner også om at Mølska kraftverk allerede er avslått. Verdien av elva Mølska inngår i til dels i vurderingene av samlet belastning der det er relevant.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Det står i søknaden at det foreløpig er forutsatt at det installeres én peltonturbin, men at antall aggregater, slukeevne, turbintype og turbineffekt vil bli bestemt etter at tilbud er hentet inn. NVE gjør oppmerksom på at vi i vår vurdering tar utgangspunkt i de omsøkte verdiene og tekniske løsningene.

Kraftverket er planlagt med en slukeevne tilsvarende 202 % av middelvannføringen i Gudåa og foreslått minstevannføring er 30 l/s i perioden 1.6.-30.9. og 20 l/s i perioden 1.10.-30.5. Restvannføringen vil bli ca. 33 % av middelvannføringen (ca. 360 l/s) som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 64 dager i et middels vått år. I 123 dager vil vannføringen være under summen av minste slukeevne og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Slike situasjoner vil hovedsakelig inntreffe om vinteren. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 90 l/s ved kraftstasjonen.

NVE mener at omsøkt slukeevne i Gudåa kraftverk vil frata vassdraget det meste av dets naturlige vannføringsdynamikk. Overløp et visst antall dager i året kan til en viss grad kan opprettholde dynamikken.

Biologisk mangfold

Flere av høringspartene mente at biologisk mangfold ikke var godt nok utredet i søknaden. På bakgrunn av dette ble det utført tilleggsundersøkelser av naturtyper og vegetasjon, ål og elvemusling, fugl og vilt.

Terrestrisk miljø

I området ved planlagt kraftstasjon er vegetasjonen dominert av ung løvskog. Lenger opp langs traktorveien blir løvskogen til blandingsskog med løvtrær og gran. Den dominerende skogtypen er blåbærskog. Ovenfor traktorveien går blåbærskogen over i fattigere bærlyngskog og oppe ved planlagt inntak finnes fattige myrer med enkelte furuer. Det er ikke funnet rødlistede lav- eller mosearter i tiltaks- eller influensområdet. Like nedstrøms planlagt inntak er den viktige naturtypen bekkekløft og bergvegg registrert. Det ble ikke registrert noen stabile fossesprutsoner eller gjort spesielle artsfunn. Naturtypen er gitt verdien C – lokal verdi.

Viltforekomstene er typiske for distriktet, og i området er beite- og trekkvei for elg. I Artsdatabanken er det registrert observasjon av gresshoppesanger (VU) i nærheten av Gudåa. Gresshoppesanger lever ofte ved fuktige områder som våtmark og elvestrender. Mest sannsynlig er den observert (hørt) i nedre del av vassdraget. Arten er sjelden i Norge, størstedelen av bestanden er lenger sør i Europa. Den er plassert i kategori sårbar (VU) på rødlista fordi bestanden i Norge er liten. En utbygging som omsøkt, med kraftstasjonen trukket opp, vil etter NVEs vurdering ikke påvirke habitatet til gresshoppesanger.

I sin første uttalelse etterlyste Fylkesmannen i Nord-Trøndelag (FM) blant annet mer informasjon om vanntilknytta fugl. Denne informasjonen har søker fremskaffet, resultatene er referert tidligere i dokumentet. Fossefall forekommer i Gudåa. For fossefall er elva viktig fordi den gir trygge reirplasser og fordi fuglen er avhengig av åpent vann for å finne mat om vinteren. Reproduksjon og vinteroverlevelse er det viktigste for å sikre en livskraftig bestand av fossefall. Lange flyavstander til vinteråpent vann vil redusere vinteroverlevelsen fordi fuglen må bruke mer energi på å fly enn den kan spise. Redusert vannføring om sommeren vil gjøre reirplassene mer utsatt for predasjon fordi ungeskitten vil synes bedre og ungenes tiggelyder lettere vil bli hørt. Flere høringsparter har tatt opp

tiltakets mulige påvirkning på fossekall, særlig sett i sammenheng med de andre omsøkte kraftverkene i området. Samlet belastning på fossekall vil bli diskutert senere under temaet "Samlet belastning".

Det er ikke registrert noen truede eller sjeldne arter av karplanter, moser eller lav i influensområdet og det er i hovedsak vanlige naturtyper som vil bli berørt. Unntaket er bekkekløft og bergvegg, som er en viktig naturtype med verdi C. Ifølge OEDs retningslinjer for små kraftverk gis naturtypen liten verdi.

Samlet belastning på bekkekløfter i Meråker og Stjørdal.

Naturtypen bekkekløft er registrert både i Gudåa og Reinåa. I Meråker kommune er det kartlagt fire bekkekløfter gjennom bekkekløftprosjektet. I prosjektet blir kløftene rangert med verdi fra 1 til 6, der 1 og 2 betegner lokal verdi, 3 og 4 regional verdi og 5 og 6 nasjonal verdi. Bekkekløfta i Reinåa er ei av de registrerte kløftene. Den er gitt verdien 1. De andre er Tevla (verdi 2), Fjellaldsbekken (verdi 1) og Vatnbekken (verdi 4). Bekkekløfta i Tevla er utbygd til vannkraft og kløfta i Vatnbekken er fraført vann på grunn av overføring av Fossvatna til bruk i Meråker kraftverk. For å bevare verdiene i kløfta i Vatnbekken over tid anbefales det at den får høyere vannføring enn i dag. Bekkekløfta i Gudåa er ikke kartlagt i bekkekløftprosjektet men er gitt verdien C – lokal verdi (kartleggingsmetodikk etter DN-Håndbok 13). Verdisettingen er for kløfta isolert sett, ikke sett i sammenheng med andre kløfter i området. Av de kjente kløftene i Meråker er det dermed bare de med lavest verdi som ikke er utbygd.

I Stjørdal kommune er det registrert en bekkekløft i bekkekløftprosjektet; Moseterbekken sør (verdi 4). Denne kløfta ligger nord i kommunen, ved grensa til Levanger kommune. I Sagelva er det registrert en liten fossesprutsone men ingen bekkekløft. Fossesprutsone er en naturtype som ofte, men ikke alltid, er knyttet til kløftemiljøer.

I samlerapporten om bekkekløftprosjektet (NINA Rapport 738 – Evju m.fl. 2011) står det om bekkekløftene i Nord-Trøndelag at de fleste er små og består av bekker som faller bratt ned dalsidene. Det er svært få større elvejuv og "storkløfter" langs større vassdrag i fylket, men det finnes et par. Ingen kløfter har fått verdien 6 og bare tre har fått verdien 5. Kløfter med kalkbergvegger og kalkgranskog samt oseaniske kalkgranskogskløfter trekkes frem som særpreget og viktig i fylket, sammen med boreal regnskog og fosserøymiljøer. Forfatterne av rapporten mener at fylket må ha særlig forvaltningsansvar for fosserøymiljøer og kalkbergkløfter.

NVE mener de nevnte spesielle kvalitetene ved bekkekløfter i Nord-Trøndelag i liten grad finnes i de elvene som her er søkt utbygd. Kløftene er slik sett normale bekkekløfter for Nord-Trøndelag. Vi viser til OEDs retningslinjer for små kraftverk (juni 2007) hvor det går fram at tiltak som kommer i konflikt med naturtyper Norge har et internasjonalt ansvar for ikke kan påregne å få konsesjon. Bekkekløfter er ifølge de samme retningslinjene en naturtype Norge har et internasjonalt ansvar for. Fordi det finnes mange ordinære bekkekløfter i Norge har NVE lagt særlig vekt på å bevare kløfter med særlig høy verdi. I Nord-Trøndelag finnes det imidlertid ikke spesielt mange bekkekløfter, og de færreste av dem har høy verdi.

Vi vet at ikke alle fylkets kløfter er registrert og undersøkt, men ifølge NINA-rapport 738 har man relativt god kunnskap om hvilke som er de mest verdifulle kløftene i fylket. Hvis både Reinåa og Gudåa kraftverk får konsesjon vil det bare være igjen én kjent bekkekløft i Meråker og en i Stjørdal som ikke er påvirket av utbygging. Kløfta i Meråker (Fjellaldsbekken) har lav verdi, kløfta i Stjørdal (Moseterbekken sør) har middels verdi. Ut ifra kartet ser det ikke ut til at det er stort potensial for funn av flere kløfter i dette området, til det er det enten for flatt eller allerede utbygd. I OEDs retningslinjer heter det at "Flere småkraftverk innenfor et avgrenset område kan medføre en utilsiktet nedbygging av visse naturtyper og leveområder for planter og dyr slik at det biologiske mangfoldet lokalt eller regionalt blir betydelig påvirket." Ifølge naturmangfoldloven (natmfl) § 4 er målet at "mangfoldet av

naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype”.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag peker på den belastningen kraftutbygging har påført Stjørdalsvassdraget og mener at den samlede belastningen er så stor at det frarådes å gi flere konsesjoner i dette systemet. NVE er enig med Fylkesmannen i at den samlede belastningen på særlig øvre del av Stjørdalsvassdraget er stor. Vi mener at belastningen på bekkekløftmiljøene i Stjørdal og Meråker kommuner vil bli svært stor dersom også de omsøkte Reinåa og Gudåa kraftverk bygges.

NVE har vurdert at kunnskapsgrunnlaget i saken generelt er godt, men vi mener det er en usikkerhet rundt antall og kvalitet på bekkekløfter i regionen. Ut ifra det vi vet er det svært få kløfter igjen. NVE mener utbygging av Gudåa isolert sett ikke strider mot bestemmelsen i natmfl § 4, men at den samlede belastningen på naturtypen i regionen er så stor at den ikke ivaretas innen sitt naturlige utbredelsesområde hvis både Reinåa og Gudåa bygges ut. Dette er vurdert ut ifra prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om at den samlede belastningen på et økosystem skal legges til grunn for vurdering av påvirkning. Vi viser derfor til natmfl § 9 og vurderer at det ikke vil være forsvarlig å bygge ut både Reinåa og Gudåa med den kunnskapen vi nå har. NVE vurderer potensialet for funn eller utvikling av fuktrevende arter og samfunn som høyere i Gudåa enn i Reinåa fordi den er østvendt og noe mer baserik. Utformingen gir også Gudåa et større mangfold av økologiske nisjer. Reinåa er sørvendt, med fattigere berggrunn og en mer homogen utforming. Det er funnet to nær truede lav og en nært truet sopp i Reinåa, men disse er mer truet av hogst enn av fraføring av vann. Potensialet for funn eller utvikling av fuktrevende arter og samfunn vurderer vi som høyest i Gudåa. For å bevare noe av kløftenaturen i Meråker og Stjørdal kommuner mener vi derfor at det er viktig å ivareta og opprettholde kløfta i Gudåa.

Samlet belastning på vanntilknytt fugl

Det finnes fossekall i alle de fire elvene i området som er søkt utbygd (Mølska, Sagelva, Gudåa og Reinåa). Arten er ikke truet i Norge, men den er oppført på Bernkonvensjonens liste II og skal beskyttes mot fangst, jakt og innsamling av egg. Artens habitatvalg gjør også at den er spesielt utsatt ved vannkraftutbygging. Selv om arten er vanlig mener NVE det er viktig å legge til rette for at flest mulig par kan overleve og reproducere.

Populasjonen synes å være størst i Mølska, hvor det er antatt 4-5 par. Søknaden om Mølska kraftverk er avslått og er ikke påklaget. I Sagelva er det observert to fugler og man regner med at fossekallen hekker der, men reir ble ikke lokalisert. I Gudåa er det observert ett par som hekker på utbyggingsstrekningen. I Reinåa er arten ikke observert, men antakelig finnes den der også.

Avbøtende tiltak som riktig plasserte hekkedasser kan avbøte noen av de negative konsekvensene forbundet med økt predasjonstrykk som følge av redusert vannføring. For vinteroverlevelse er det flyavstandene som er viktigst. NVE mener det er viktig at ikke alle mellomstore elver i et større område får redusert vintervannføring. Det vil samlet sett føre til lange flyavstander om vinteren og økt dødelighet. NVE mener at utbygde strekninger må anses som tapt vinterleveområde. Det er imidlertid vist at om hekking skjer nær ei større elv som sjelden tørker ut om sommeren og som har åpent vann om vinteren er hekkesuksessen høyere (Walseng og Jerstad, 2009). I dette området vil nærheten til Stjørdalselva gi god mottilgang i hekkesesongen og tilgang på åpent vann vinterstid. Avslaget på søknaden om Mølska kraftverk synes å bevare en viktig hekkelokalitet for fossekallen. De andre kraftverkene vurderes å ha mindre negativ konsekvens for arten, og med gode avbøtende tiltak mener vi forholdet til fossekall i området kan bli ivaretatt også ved eventuelle utbygginger.

Også strandsnipe er observert i alle de fire elvene som er søkt utbygd. Strandsnipe er en nær truet art (NT) fordi den har hatt en markert bestandsnedgang de siste 15 årene. Ifølge Artsdatabankens faktaark ligger hovedpåvirkningene utenfor Norge. Det er likevel viktig at vi tar ekstra hensyn til arten for å være føre var og unngå ytterligere bestandsnedgang.

I Mølska ble det observert 5-6 par strandsnipe. I Sagelva hekker arten sannsynligvis ikke på utbyggingsstrekningen, men opp- og nedstrøms. I Gudåa er det gjort to observasjoner av strandsnipe på utbyggingsstrekningen, men hekking skjer sannsynligvis opp- og nedstrøms fordi elva på utbyggingsstrekningen er bratt og har sterk strøm. Strekningen er dermed lite egnet til hekking. I Reinåa er det gjort to observasjoner av strandsnipe og antatt hekkebestand er 0-1 par. Den hekker nedstrøms planlagt kraftverk og mulig i nedre del av utbyggingsstrekningen. Strandsnipe bygger reir i vannkanten og er sårbar for raske økninger i vannføringen. NVE mener avslaget på søknaden om Mølska kraftverk synes å bevare en viktig hekkelokalitet for også for strandsnipe. De andre søknadene vurderes å ha liten negativ konsekvens for arten ettersom det stort sett ikke foregår hekking på utbyggingsstrekningen. Den samlede belastningen på strandsnipe vurderes derfor som liten. NVE legger ikke avgjørende vekt på forholdet til strandsnipe i vår vurdering.

NVE mener tiltakets konsekvens for fugl og pattedyr vil være beskjeden. Tiltakets konsekvens for naturtyper vurderes isolert sett som liten, men på grunn av samlet belastning på naturtypen øker konsekvensen betydelig.

Akvatisk miljø

Nedre del av Gudåa er anadrom og del av det nasjonale laksevassdraget Stjørdalselva. Både laks og sjørret gyter i elva og absolutt vandringshinder er Kvelvfossen. Flere av høringspartene har påpekt at tiltaket vil kunne skade villaksen i Stjørdalselva. De viser også til at Stjørdalsvassdraget allerede er sterkt regulert med et kraftverk i hovedelva og flere i sideelvene. I endringsmeldingen har søker flyttet kraftverket opp til foten av Kvelvfossen, helt øverst på anadrom strekning i Gudåa. Stjørdal Jeger- og Fiskerforening (SJFF) mener flytting av kraftstasjonen er et positivt tiltak med tanke på anadrom fisk. De ønsker imidlertid at den mulige samlede belastning på Gudåa, Reinåa og Sagelva kraftverk på Stjørdalselva dokumenteres bedre. De etterspør dokumentasjon av tiltakenes påvirkning på massetransport, temperatur og oksygeninnhold i vannet i Stjørdalselva. Her vil NVE bemerke at ettersom de store flomvannføringene ikke vil bli særlig dempet mener vi at effekten på elvas massetransport vil være begrenset. Fordi kraftverkene planlegges med moderate inntaksbasseng og ikke med reguleringsmagasin, vil effekten på vanntemperatur bli relativt begrenset. Etter vår erfaring har det heller ikke vært problemer med for lavt oksygennivå i avløpsvannet etter tidligere utbygginger, små som store. Derfor ber vi ikke om ytterligere dokumentasjon av disse forholdene.

Forum for natur og friluftsliv (FNF) i Nord-Trøndelag, Stjørdal Jeger og Fiskerforening og Meraker Jæger- og Fiskerforening trekker fram Gudåa og Mølska sine kvaliteter som sjørretelver. Sjørreten er mange steder i nedgang, og det synes også å være tilfelle i Stjørdalsvassdraget. Mølska kraftverk er avslått og elvas verdi for sjørret er dermed ivaretatt. Vi konstaterer at flytting av kraftstasjonen gjør at Fylkesmannen og DN mener tiltaket ikke vil medføre særlige ulemper for laks og sjørret. Det er en vurdering NVE er enig i. Derfor vil uttalelsene knyttet til anadrom fisk og Gudåa og Stjørdalselva som nasjonalt laksevassdrag ikke bli diskutert videre her.

På utbyggingsstrekningen renner Gudåa for det meste stritt i stryk og fosser, og det finnes lite eller ingen bekkeørret på denne strekningen. I vassdraget oppstrøms inntaket er forholdene for fisk mye gunstigere. På grunn av at elva er så stri antar vi at også bunndyrfaunaen er beskjeden på strekningen, men dette er ikke undersøkt. Vi antar dermed også at denne delen av elva bidrar lite med næringsdyr

lenger ned i vassdraget. NVE mener tiltakets påvirkning på akvatisk miljø vil være akseptabel, under forutsetning av at det gjøres nødvendige avbøtende tiltak som forutsatt i søknaden.

Forholdet til naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven trådte i kraft den 1. juli 2009. Loven fastsetter forvaltningsmål for arter, naturtyper og økosystemer, og lovfester en rekke miljørettslige prinsipper, blant annet "føre-var" prinsippet og prinsippet om økosystemforvaltning og samlet belastning. Naturmangfoldloven legger føringer for myndigheter der det gis tillatelse til anlegg som vil kunne få betydning for naturmangfoldet. Etter NVEs syn blir formålet i naturmangfoldloven i praksis ivaretatt gjennom de grundige prosessene og vurderingene som ligger til grunn for et konsesjonsvedtak.

I NVEs vurdering av søknaden om Gudåa kraftverk legger vi til grunn bestemmelsene i §§4, 5 og 8-12. Et positivt vedtak fattes kun der hvor fordelene og nytten av å gjennomføre tiltaket vurderes å være større enn skadene og ulempene for allmenne og private interesser. Tiltakets virkning for naturmangfoldet er et sentralt tema i denne vurderingen.

§§ 4 og 5 - Forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer og arter

Målet er at mangfoldet av naturtyper og økosystemer, samt arter og deres genetiske mangfold, ivaretas på lang sikt innenfor sitt naturlige utbredelsesområde. For naturtyper skal artsmangfoldet og de naturlige prosessene som kjennetegner naturtypen ivaretas, og tilsvarende skal arters økologiske funksjonsområder og øvrige økologiske betingelser ivaretas. NVE vurderer at truede og/eller sårbare arter og vegetasjonstyper bør vektlegges sterkere enn de vanlig forekommende. Vi vurderer også at områder som er kartlagt som verdifulle naturtyper med verdi viktig (B) eller svært viktig (A) bør vektlegges sterkere enn andre naturtyper.

I influensområdet for Gudåa kraftverk er det ikke registrert verdifulle naturtyper med A- eller B-verdi eller rødlistede arter som etter vår vurdering vil bli vesentlig berørt ved en utbygging. Det er heller ikke funnet prioriterte arter eller utvalgte naturtyper, jf. natmfl. § 23 og 52. Det er registrert en naturtype med C-verdi (bekkekløft og bergvegg) og arter som er avhengige av fuktighet. Slike kløfter er imidlertid sjeldne i området, mye på grunn av vannkraftutbygging.

Etter vår mening vil den foreslåtte utbyggingen i Gudåa isolert sett i liten grad påvirke økosystemet og artene i og langs elva slik at det bryter med vurderingskriteriene etter §§ 4 og 5. Sett samlet vil imidlertid bygging av både Gudåa og Reinåa kraftverk stride mot § 4, ettersom mangfoldet av naturtyper ikke vil ivaretas innenfor sitt naturlige utbredelsesområde.

§ 8 - Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapen om biologisk mangfold er basert på den informasjonen som er lagt fram i biomangfoldrapporten som fulgte søknaden, høringsuttalelser, tilleggsundersøkelser av naturtyper og vegetasjon, ål og elvemusling, fugl og vilt samt søk i artskart og naturbase høsten 2011 og 2012.

Naturmangfoldet i området og tiltakets påvirkning på det er ellers beskrevet i avsnittene over. NVE mener at kunnskapsgrunnlaget kan betegnes som godt, jf. naturmangfoldloven § 8.

§ 10 - Økosystemtilnærming og samlet belastning

Natmfl. § 10 fastsetter prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning. Dette innebærer at man også må ha kunnskap om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet, slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om "effekten av påvirkninger". I vurderingen av samlet belastning skal det tas hensyn til både allerede eksisterende inngrep og forventede

framtidige inngrep. NVEs vurdering av samlet belastning for Gudåa, Reinåa og Sagelva kraftverk, samt vurderingen av naturmangfoldloven § 9 for Gudåa kraftverk, finnes under overskriften "*Samlet belastning på bekkekløfter i Meråker og Stjørdal*".

§§ 11 og 12 - Kostnadene ved miljøforringelse og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder

Jf. natmfl. § 11 skal tiltakshaver dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket forårsaker, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter. Ved en ev. konsesjon til Gudåa kraftverk vil NVE gi et sett vilkår som etter vår mening ivaretar dette prinsippet. Vi vil også følge opp og føre tilsyn for å sikre at bygging og drift skjer på en miljømessig forsvarlig måte. Slipp av tilstrekkelig minstevannføring er et eksempel på et vilkår som vil bli fastsatt ved en ev. konsesjon, i tråd med naturmangfoldloven § 12.

Landskap og INON

Utbyggingsstrekningen i Gudåa strekker seg fra dalbunnen og opp mot snaufjellet. Landskapet i nedre del tilhører regionen "Dal- og fjellbygdene i Trøndelag", underregion 27.11 "Øvre Stjørdalen og Meråker". Hovedformene i landskapet varierer en del gjennom regionen. Når det gjelder regionens vann og vassdrag er dalene dominert av store elver i hoveddalføret. Hovedelva har oftest en tydelig blanding av raske og stilleflytende partier. Sideelvene er vanligvis nokså anonyme og gjemt i skog. Mange av vassdragene er berørt av kraftutbygging. Nedre del av Gudåa er ei typisk slik anonym sideelv, vannstrengen er ikke synlig fra dalen. Skogen langs elva er frodig og en ev. rørgate vil over tid kunne skjules relativt godt i terrenget. Nedre del er imidlertid bratt slik at legging av rør i nedre del vil bli relativt arealkrevende og synlig de første årene.

Landskapet i øvre del tilhører regionen "Lågfjellet i Sør-Norge", underregion 15.36 "Fongen". Hovedformene i landskapet varierer en del gjennom regionen men består av heier, vidder, åser og daler, et snauffjellandskap over tregrensa. Blant annet hører Hardangervidda hjemme i denne regionen. Når det gjelder regionens vann og vassdrag er dette den mest vannrike av alle de 45 landskapsregionene, med utallige små og store vann bundet sammen av elver og bekker. Svært mange av vassdragene i regionen er også berørt av kraftutbygging. Øvre del av Gudåa renner i et åpent terreng med god sikt, slik at et inngrep her vil være synlig over større avstander. Elva er også mye mer synlig og tydelig i landskapet her oppe enn den er i nedre del. Vegetasjonstypen er hovedsakelig ulike myrutforminger med spredte furutrær. Revegetering her vil ta lang tid. Opprinnelig var kraftverket planlagt med nedgravd rør på hele strekningen. Det er senere endret til tunnel i øvre del og nedgravd rør i nedre del. Det vil medføre betydelig mindre terrenginngrep i det utsatte åpne landskapet. I dette landskapet danner Gudåa, noen hundre meter nedstrøms inntaket, en høy foss og et langt, dypt gjel/bekkekløft. Slike landskapsformer er spesielle i regionen, og fossen med gjelet tilfører elva et tydelig særpreg. Kløfta/gjelet skaper en tydelig kontrast til landskapet rundt, den gir variasjon og har stor inntryksstyrke. Alt dette er med på å gi dette landskapselementet en spesiell verdi.

Ved inntaket vil det måtte etableres et riggområde for boring av sjakt. Arealbeslag er ikke anslått, men det skal være plass til både maskiner, brakker og plass å jobbe på. Over elva vil det bli bygget en dam som blir ca. 15 meter lang og opptil 4 meter høy. Hvis man går ut ifra at vannspeilet vil strekke seg ca. 50 meter oppover, vil 0,3-0,4 daa vil bli demmet ned.

Ifølge Retningslinjer for små vannkraftverk (OED 2007) skal landskapselementer som er spesielle, sjeldne eller særpregede nasjonalt eller regionalt gis stor verdi. NVE mener fossen og gjelet ved kote 420 – 380 i Gudåa er et slikt regionalt spesielt landskapselement som skal gis stor verdi. Utbygging vil etter vår mening redusere verdien av dette landskapselementet betydelig. I vedtaket legger NVE vekt på tiltakets konsekvens for landskap.

Samlet belastning på INON

Her mener NVE det er relevant å vurdere konsekvensen av Gudåa, Reinåa og Sagelva samlet. Bygging av Gudåa kraftverk vil føre til tap av 2,8 km² villmarkspregede områder. INON sone 1 vil reduseres med 4,2 km² mens sone 2 vil reduseres med 1,9 km². Det villmarkspregede området som vil bli redusert ligger i sin helhet innenfor Skarvan og Roltdalen nasjonalpark. I *"Forskrift om vern av Skarvan og Roltdalen nasjonalpark"* (23.2.2004) står det i § 2 at formålet er *"å ta vare på et i det vesentligste urørt fjell- og skogområde typisk for regionen"*. Urørthet er altså vektlagt i verneformålet. Til sammenlikning vil bygging av Reinåa kraftverk medføre et bortfall av 1,6 km² INON sone 1 og 1,7 km² INON sone 2, mens Sagelva kraftverk ikke vil berøre INON i noen kategorier. DN hevder at Sagelva kraftverk vil berøre INON i både sone 1 og sone 2. Ut ifra våre beregninger kan NVE imidlertid ikke se at bygging av Sagelva kraftverk vil berøre INON. Av de omsøkte utbyggingene er det altså Gudåa som har de klart mest negative konsekvensene for temaet INON.

Fylkesmannen vurderer at tap av 2,8 km² villmarkspregede områder er alvorlig ut fra de nasjonale miljømålene om å bevare INON. På grunnlag av blant annet bortfall av INON fraråder Fylkesmannen sterkt at det blir gitt konsesjon til Gudåa kraftverk. Også DN bemerker at bortfallet av INON ved de tre omsøkte kraftverkene ikke er i tråd med nasjonale føringer og miljømål. De anbefaler NVE å avslå søknaden om tillatelse til alle tre kraftverkene, delvis på grunn av INON-tapet.

Direktoratet for naturforvaltning trekker fram at de omsøkte utbyggingene ligger i randsonen til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og nevner at mange vassdrag rundt nasjonalparken er bygget ut. Ifølge naturmangfoldloven § 49 skal hensynet til verneverdiene i et verneområde vektlegges dersom utenforliggende virksomhet kan føre til skade inn i verneområdet. NVE mener dette argumentet først og fremst er gyldig for planene om Gudåa kraftverk. Her går det en sti i nærheten av vassdraget som fortsetter inn i nasjonalparken, og på grunn av det åpne landskapet er det også en mulighet for at inntaket vil være synlig fra nasjonalparkgrensa. Elva har også flott fossenatur, som direktoratet nevner. De to andre omsøkte kraftverkene vil etter NVEs mening ikke virke inn på randsonene eller opplevelsesverdiene i nasjonalparken. De vil ikke være synlige fra nasjonalparken og de ligger ikke i en innfallsport til parken, selv om også de har vassdragsavsnitt med gode landskapsmessige kvaliteter. NVE er ikke uenig i at den samlede belastningen på de store vassdragene rundt nasjonalparken er stor, men vi mener at det ikke er et argument for at de omsøkte utbyggingene Sagelva og Reinåa vil svekke de verdiene nasjonalparken er ment å ivareta.

Det er et nasjonalt miljømål at restene av inngrepsfri natur i Norge skal bevares for framtida. INON er et mål som ikke sier noe om hvor urørt et område faktisk oppleves, men området oppe ved planlagt inntak for Gudåa kraftverk framstår etter NVEs vurdering i høy grad som urørt. At det framstår slik kommer også fram i flere av høringsuttalelsene. I Retningslinjer for små vannkraftverk (OED 2007) er villmarkspregede områder gitt stor verdi. Retningslinjene sier også at prosjekter som innebærer betydelig reduksjon av INON-områder med stor verdi som hovedregel bør unngås. NVE mener at bortfall eller omkategorisering av nærmere 9 km² INON, og en reduksjon på opp mot 3 km² villmarkspregede områder er betydelig. Vi legger også vekt på at tapet av villmarkspreget natur vil komme i en nasjonalpark, noe som etter vår vurdering øker INON-områdets verdi. Dette er i tråd med OEDs retningslinjer, hvor det står at det kan være naturlig å øke verdivurderingen der inngrepsfrihet er med på å forsterke andre verdier. Retningslinjene sier også at INON gis større verdi i områder med lite rest-INON. Dette INON-området ligger nær Trondheim og hoveddelen av det villmarkspregete området ligger i Sør-Trøndelag fylke. Villmarkspreget INON forekommer sjeldent i regionen, sørover må man helt til Trollheimen for å finne et område med villmarkspreget INON av tilsvarende størrelse. Vi mener bygging av Gudåa kraftverk er et inngrep som ifølge retningslinjene vil være betydelig negativt med tanke på bevaring av INON-områder.

Reindrift

Området hvor Gudåa kraftverk er planlagt brukes av Essand reinbeitedistrikt/Saanti sijte. Det er et viktig beiteområde som brukes nesten hele året, fra vår til tidlig vinter, noen ganger også om vinteren. Det er også oppsamlingsområde for flytting og slaktning. Reinbeitedistriktet ønsker at inntaksdammen flyttes noe ned til neste kulp i elva. De mener at dammen vil bli mer skjult i terrenget med denne plasseringen og at endringene som er omsøkt i endringsmeldingen åpner for at en slik løsning kan være aktuell. Reinbeitedistriktet er også negativt til vei opp til inntaket. Slike veier kan lede reinen nedover mot bebyggelsen. I endringsmeldingen er veien til inntaket fjernet. Distriktet ønsker at anleggsperiode blir avtalt med reindrifta.

Reindriftsforvaltningen tar opp behovet for å vurdere den samlede belastningen på reinbeiteområder i Nord- og Sør-Trøndelag. NVE ser det ikke som hensiktsmessig å sette i gang en vurdering for et så stort område. Den samlede belastningen på Essand reinbeitedistrikt vil bli diskutert under.

Samlet belastning på reindrift

De omsøkte utbyggingene av Sagelva og Gudåa kraftverk ligger innenfor Essand reinbeitedistrikt. Det gjør også det avslåtte Mølska kraftverk. Reinåa kraftverk ligger innenfor Feren reinbeitedistrikt. Distriktene har ingen felles områder og vi velger her å diskutere den samlede belastningen på Essand og Feren reinbeitedistrikt hver for seg. Siden Gudåa kraftverk bare vil påvirke Essand reinbeitedistrikt, er det kun dette distriktet som vil bli omtalt her.

Essand reinbeitedistrikt

Essand reinbeitedistrikt bruker et område som strekker seg fra Stjørdal og Værnes i nordvest til Meråker og svenskegrensa i nordøst. Sørøver går grensa frå Stjørdal til østenden av Selbusjøen og følger derfra Tydalen til Stuggusjøen og videre øst mot svenskegrensa.

Store deler av distriktets beiteland kan brukes hele året. Om vinteren og våren brukes ikke de høyestliggende områdene i Skarvan og Fongen. Om sommeren trekker reinen mot høyden og bruker hovedsakelig de østlige og høyereliggende områdene. Hele distriktets beiteområde kan brukes som høstbeite, før reinen igjen trekker mot lavereliggende områder mot vinteren. Essand flytter også reinen sørøver til områdene rundt Femunden for vinterbeite. Flytting sørøver fra distriktet ser ut ifra kartet på www.reindrift.no ut til å foregå i området mellom Stuggusjøen og Skardsfjella.

I Essand reinbeitedistrikt behandler NVE nå også søknadene om Prestfossan kraftverk i Selbu kommune i Sør-Trøndelag og Sagelva kraftverk i Stjørdal kommune, Nord-Trøndelag. Reindriftsforvaltningen uttalte til Prestfossan kraftverk at de negative konsekvensene av tiltaket hovedsakelig vil være knyttet til anleggsperioden. Essand reinbeitedistrikt uttalte i den forbindelse at anleggsarbeid helst bør utføres i perioden fra midten av juni og ut september. Området hvor Sagelva kraftverk er planlagt grenser opp mot et viktig beiteområde som brukes mesteparten av året med unntak av om sommeren, da reinen trekker mot høyereliggende områder. Essand reinbeitedistrikt er ikke imot bygging av Sagelva kraftverk men ønsker avbøtende tiltak. Reindriftsforvaltningen presiserer at alle inngrep i reinbeiteland vil påvirke reindrifta negativt. Det er særlig vei til inntaket i øvre alternativ de ser som problematisk. Både Reindriftsforvaltningen, Sametinget og Essand reinbeitedistrikt ønsker at distriktet involveres i planlegging av anleggsarbeidet slik at arbeid i området kan tilpasses reindriftras bruk så langt som mulig.

I tillegg er det søkt konsesjon for Lødølja og Ramsjøelva kraftverk i Tydal kommune, like nedstrøms den regulerte Finnkoisjøen. Søknadene er ennå ikke tatt til behandling. Disse vil ligge i reinbeiteland som brukes hele året og nær trekk- og flyttlei og oppsamlingsområde. Distriktet er fra før berørt av

store utbygginger med overføringer i forbindelse med Meråkerutbyggingen og overføringer og reguleringsmagasin i forbindelsene med kraftverkene i Tydal (Nea/Tya, Nedalsfoss, Vessingfoss og Fossan kraftverk). Det er naturlig å anta at disse utbyggingene i ulik grad har vært og er til ulempe for reindriften, både enkeltvis og med en samlet effekt. Tydalen og elva Nea er også sterkt utbygd, men disse utbyggingene har etter NVEs vurdering liten innvirkning på reindriften. I tillegg krysser ei sentralnettlinje fra Nea/Tya kraftverk nordøstover mot området der fylkesgrensa møter svenskegrensa. Av andre tiltak i distriktet kan nevnes flere hyttefelt og turistforeningshytter med tilhørende stinett. Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og det vernede vassdraget Sona ligger i sin helhet innenfor Essand reinbeitedistrikt.

NVE mener det er viktig å unngå inngrep som skaper utilbørlig forstyrrelse i viktige beiteområder. Vi ser det som positivt at søker har fjernet vei og rørgate i øvre del fra søknaden om Gudåa kraftverk. Vi mener også at alternativ 2 for bygging av Sagelva kraftverk vil være mer gunstig for reindriften enn alternativ 1. Slik vi vurderer tiltaket vil bygging av Gudåa og Sagelva kraftverk bli en belastning for reindrifta i byggeperioden. I driftsperioden vil ulempene bli betydelig mindre, og distriktet sier selv at de kan godta utbyggingene på visse vilkår. NVE ser at Essand reinbeitedistrikt er sterkt berørt av mange ulike inngrep. Selv om mange av dem kan ha liten påvirkning enkeltvis så kan den samlede belastningen på distriktet være betydelig. Vi ser imidlertid at verken Sagelva eller Gudåa kraftverk alene eller samlet vil ha store konsekvenser for reindrift. Av de to mener vi det er Gudåa kraftverk som har størst konsekvenser, men at konsekvensene etter vårt syn likevel er akseptable.

NVE legger ikke avgjørende vekt på tiltakets konsekvenser for reindrift, verken isolert eller sett i sammenheng med eksisterende inngrep og et ev. Sagelva kraftverk. Hvis det blir gitt konsesjon til Gudåa og/eller Sagelva kraftverk mener vi det vil være viktig at anleggsperioden for begge kraftverk avtales med distriktet, og at riggområder plasseres i samråd med reindrifta for å minimere påvirkningen på reindrift.

Brukerinteresser

Fra dalen går det en tursti opp langs Gudåa og videre inn i fjellet til Gudåsetran. Stien er ifølge Rådgivende Biologer AS mye brukt sommerstid, og den brukes som snøscootertrasé om vinteren. Søker bekrefter dette i sine kommentarer til høringsuttalelsene. De opplyser at det også henger ei turpostkasse ved stien. Stien går et lite stykke fra elva på det meste av utbyggingsstrekningen. Ifølge Meråker kommunes saksutredning er området verdifullt i friluftssammenheng fordi det med liten grad av inngrep gir en villmarksfølelse. Det er også et egnet sted for jakt med hund. Kommunen mener dette er en unik opplevelseskvalitet i området. Også privatpersoner har kommentert at området har spesielle opplevelseskvaliteter.

NVE er enig i at området har verdi for jakt og friluftsliv, og legger også vekt på at det finnes en mye brukt tursti i området. At stien leder inn til Skarvan og Roltdalen nasjonalpark er også et viktig moment. Hensynet til brukerinteresser er ikke isolert sett avgjørende for vårt vedtak, men inngår som en del av vurderingen.

Kulturminner

Det er registrert ett automatisk fredet kulturminne i nærheten av utbyggingsområdet for Gudåa kraftverk. I tillegg har kommunen registrert to andre kulturminner. Tiltaket kommer ikke i konflikt med noen av kulturminnene. Sametinget opplyser at det er funnet flere automatisk fredete samiske kulturminner i området, og de mener det er potensial for funn av flere innenfor det berørte området.

Hvis det blir gitt konsesjon må området undersøkes for samiske kulturminner før arbeid blir satt i gang.

Samlet belastning generelt

Kommunene Meråker og Stjørdal er, som mange av høringspartene nevner, sterkt berørt av vannkraftutbygging. NVE mener de omsøkte utbyggingene vil forsterke denne trenden. Det gjelder både vassdragsnaturen generelt og bekkekløftelementet spesielt. Selv om kløfta i Gudåa isolert sett ikke er gitt spesielt stor verdi, så mener NVE at knappheten på bekkekløfter i regionen øker verdien av kløfta. Som beskrevet i avsnittet om samlet belastning på bekkekløfter, mener vi at kløfta i Gudåa er mer verdifull en kløfta i Reinåa, selv om begge er gitt verdien C. NVE mener de omsøkte kraftverkene vil ha liten innvirkning på den samlede belastningen på vanntilknytt fugl. Vi ser imidlertid at den samlede belastningen på inngrepsfri natur i regionen er stor, og at bygging av Gudåa kraftverk vil ha en betydelig negativ påvirkning på INON. Når det gjelder reindrift ser vi at belastningen på Essand reinbeitedistrikt er stor, men vi mener at de omsøkte kraftverkene ikke vil være utslagsgivende for den samlede belastningen på distriktet.

Tiltakets virkninger - Fordeler og skader/ulempene

Nedenfor har vi gitt en oversikt over hva NVE anser som de viktigste fordelene og skadene/ulempene ved den planlagte utbyggingen:

Fordeler

- Prosjektet vil ifølge gjeldende søknad gi ca. 17,9 GWh i ny årlig fornybar energiproduksjon.
- Utbyggingen kan generere lokal næringsaktivitet.

Ulemper

- En utbygging vil medføre redusert vannføring i Gudåa, med negative effekter for vanntilknytt liv.
- Tiltaket vil medføre tap eller kategoriendring av nesten 9 km² INON, derav 2,8 km² villmarkspregede områder i nasjonalpark.
- Fraføring av vann vil innebære en betydelig reduksjon av elvas verdi som landskapselement.
- Etablering av inntak i skrint område ved tregrensa vil bli et tydelig inngrep i landskapet.
- Den samla belastningen på naturtypen bekkekløfter i Meråker og Stjørdal vil bli stor.

Oppsummering

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 17,9 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er en produksjon som er vanlig for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De to siste årene har NVE klarert om lag 1,3 TWh ny energi fra småkraftverk. De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. NVE mener at så lenge disse interessene ikke er av svært stor verdi eller dersom de kan avbøtes i tilstrekkelig grad gjennom vilkår, så kan det gis konsesjon til tiltaket. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

NVE har i sitt vedtak lagt stor vekt på samlet belastning generelt, og for biologisk mangfold spesielt, samt landskap og INON i området. Konsekvensene for reindrift og brukerinteresser er også tillagt noe vekt.

Vi mener den samlede belastningen på særlig øvre del av Stjørdalsvassdraget er stor. Når det gjelder den samlede belastningen på bekkekløfter i kommunene Stjørdal og Meråker mener NVE at utbygging av både Reinåa og Gudåa vil være i strid med naturmangfoldloven § 4. Av kløftene i Reinåa og Gudåa, som begge er registrert med lokal verdi, mener vi at Gudåa fyller flere funksjoner og er viktigst å ta vare på. Kløfta i Gudåa etter NVEs vurdering også et viktig og særpreget landskapselement, og vi mener fraføring av vann vil ha stor negativ betydning for dette landskapselementet. Bygging av Gudåa kraftverk vil i tillegg medføre tap av villmarkspregede naturområder i nasjonalpark. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag uttaler at selv om de fraråder alle de tre omsøkte utbyggingene, fraråder de særlig bygging av Gudåa kraftverk. Grunnen til det er hovedsakelig bortfall av verdifullt INON-areal.

Vi kan ikke se at de foreslåtte avbøtende tiltakene i tilstrekkelig grad og med stor nok sikkerhet vil ivareta verdiene som er knyttet til vassdraget. Vi mener derfor tiltaket er i strid med retningslinjene for Olje- og energidepartementet. Selv om tiltaket vil gi positive virkninger gjennom noe økt kraftproduksjon og lokal verdiskaping, mener NVE at disse fordelene ikke oppveier de nevnte ulempene.

Vi har vurdert virkningene tiltaket vil ha sammen med de omsøkte utbyggingene av Sagelva og Reinåa, og fattet vedtak i disse tre sakene samtidig. Vår vurdering er at verken Reinåa eller Sagelva kraftverk vil medføre større konsekvenser gjennom å bidra til en uakseptabel samlet belastning. Når det gjelder Gudåa mener vi at dette tiltaket både isolert og i en større sammenheng har store konsekvenser. Derfor har vi i egne vedtak av i dag gitt tillatelse til bygging av Reinåa og Sagelva kraftverk.

NVEs konklusjon

NVE mener at ulempen ved bygging av Gudåa kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.